

Ministerstvo pôdohospodárstva, Slovensko

Technická pomoc ministerstvu pôdohospodárstva pri príprave na
štrukturálne fondy

*Regionálna analýza implementácie
SAPARD-u za roky 2000-2004*

Január 2005

Obsah	Strana
1 Závěry a odporúčania.....	3
2 Úvod.....	6
3 Popis programu SAPARD	7
3.1 Ciele programu.....	8
3.2 Rozpočet a finančný príjem	10
3.3 Zameranie a ciele regionálnej analýzy.....	13
4 Regionálna analýza distribúcie projektov v rámci programu SAPARD na Slovensku	14
4.1 Opatrenie č. 1: Investície do poľnohospodárskych podnikov.....	14
4.1.1 Investície do chovu oviec.....	16
4.1.2 Investície do produkcie hydinových výrobkov, vrátane chovu hydiny	20
4.1.3 Investície do produkcie ovocia, zeleniny a bylín.....	22
4.1.4 Investícia do chovu hovädzieho dobytku.....	24
4.1.5 Investície do chovu ošípaných	25
4.1.6 Súhrn zistení v prípade Opatrenia č. 1	26
4.2 Opatrenie č. 2: Spracovanie a predajnosť	29
4.2.1 Spracovanie hydiny.....	30
4.2.2 Mäso.....	31
4.2.3 Mlieko	33
4.2.4 Ovocie a zelenina	34
4.2.5 Ryby	35
4.2.6 Súhrn zistení o opatrení č. 2.....	36
4.3 Opatrenie č. 4b: Vidiecka infraštruktúra.....	38
4.4 Opatrenie č. 5: Lesné hospodárstvo	40
5 Súhrn vybraných opatrení	43

1 Závery a odporúčania

Táto správa predstavuje analýzu regionálnej distribúcie projektov v rámci programu SAPARD pre Opatrenie č. 1 Investície do poľnohospodárskych podnikov, Opatrenie č. 2 Spracovanie a predajnosť, Opatrenie č. 4b Vidiecka infraštruktúra a Opatrenie č. 5 Lesníctvo v Slovenskej republike. Túto správu pripravila spoločnosť Kvistgaard Consult (Kodaň, Dánsko) v spolupráci s Výskumným ústavom ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva – VÚEPP (Bratislava, Slovensko) v období od augusta do januára 2005 a bola prezentovaná na zasadnutí Monitorovacieho výboru 14. decembra 2004 v Bratislave. Konečná verzia bude odovzdaná MP po zohľadnení pripomienok a odporúčaní od Monitorovacieho výboru.

Cieľom tejto regionálnej analýzy je popísať a posúdiť zistené regionálne rozdelenie projektov SAPARD-u postupne podľa jednotlivých opatrení pre vybranú skupinu opatrení vzhľadom na to, čo sa očakávalo alebo sa mohlo očakávať od počtu potenciálnych príjemcov v regiónoch. Odchýlky v regionálnom rozdelení, či už pozitívne alebo negatívne, sa vysvetľujú s použitím príslušných príčinných ukazovateľov, vedúcich k hlavným odporúčaniam pre nové programovacie obdobie ohľadom toho, ako plánovať, zameriavať a podporovať nový program, aby bolo dosiahnuté optimálne regionálne rozloženie projektov podľa programových cieľov.

Budeme tu prezentovať celkové postrehy a niektoré hlavné odporúčania s cieľom ich zvažovania ako výsledku zistení.

- **Regionálna prevaha smerom na západ.** Regionálna analýza poukazuje na nárast realizovaných projektov v západných krajoch Slovenskej republiky (Trnava, Trenčín a Nitra) na úkor krajov stredného Slovenska (Banská Bystrica a Žilina) a východného Slovenska (Košice a Prešov). Predpokladané výsledky nedosiahli najmä regióny stredného Slovenska. Aj východ Slovenska má isté rezervy, vzhľadom na očakávania vyplývajúce z geografického rozloženia potenciálnych príjemcov však výsledky nie sú až také zarážajúce ako na strednom Slovensku. Zdá sa, že túto geografickú prevahu spôsobujú vyššie priemerné príjmy na západe, vyššie príspevky do hrubého domáceho produktu a vyššia hrubá pridaná hodnota, vyššia pridaná hodnota na hektár pôdy a relatívne lepšie vzdelávanie. Tieto regióny sú teda bohatšie než zvyšok krajiny. Navyše beneficianti s vyšším príjmom majú lepšiu pozíciu pri vyhodnocovaní kvalifikačných a výberových kritérií, pretože ponúkajú životaschopné projekty, majú lepší prístup k financiám a vlastnia, resp. majú k dispozícii, lepšie ľudské zdroje.
- **Regionálna prevaha odhadovaná na 20 mil. EUR.** Regióny západného Slovenska dosahujú vo všeobecnosti nadpriemerné výsledky pri všetkých opatreniach, najmä pri opatrení č. 1, pri ktorom dosiahli 149 %. Naopak kraje stredného a východného Slovenska dosiahli pri získavaní financií podpriemerné výsledky: stredné Slovensko 66 % a východné 74 % z očakávaného objemu rozdelených verejných fondov. Najmä opatrenie č. 1 je pre strednú a východnú časť Slovenska sklamaním. Vyjadrené v peniazoch, v krajoch západného Slovenska sa prerozdeleno 54 mil. EUR, zatiaľ čo východoslovenské regióny dostali len 20 mil. EUR a kraje stredného Slovenska len 19 mil. EUR. V porovnaní s očakávanou výškou platieb na základe počtu možných beneficiantov (poľnohospodárske podniky, spoločnosti, obce atď.) pritiahli východné regióny o 7,2 mil. EUR a regióny na strednom Slovensku o 10 mil. EUR menej, než sa očakávalo.

Podľa prepočtu na celé obdobie programu pre vybrané opatrenia sa strata z východoslovenských, cez stredoslovenské, až po západoslovenské regióny vyšplhá na približne 20,5 mil. EUR. Z predloženej analýzy vo všeobecnosti vyplýva, že 100 mil. EUR investovaných v rámci verejnej podpory môže na strednom a východnom Slovensku klesnúť na 30 mil. EUR a na západnom Slovensku na 40 mil. EUR. V skutočnosti je však situácia iná. Deje sa pravý opak: západoslovenské regióny dosiahli 60 mil. EUR a stredné a východné Slovensko len po 20 mil. EUR, čo zákonite predstavuje v regiónoch stredného a východného Slovenska stratu vo výške 20 mil. EUR.

Tento regionálny posun vrámci programu, vedúci skôr k väčšej nerovnosti ako k menšej nerovnosti, by sa mohol riešiť prostredníctvom diferencovaných kritérií oprávnenosti a výberu, resp. koncepciou regionálneho programu konkrétne sa zameriavajúcou na lokálne/regionálne problémy. Uvedené možno vidieť na príklade podopatrenia produkcie ošípaných. Malé počty schválených projektov podopatrenia chovu ošípaných v krajoch strednej a východnej časti Slovenska sú spôsobené vyšším počtom malých podnikov, nízkou koncentráciou produkcie a zreteľne nižšou kvalitou žiadostí projektov. Menšie spoločnosti majú menšie šance a vyhliadky na vypracovanie kvalitných projektov. Sú menej ziskové, majú menší počet zvierat a menej kvalitný ľudský kapitál. Nadmerné zastúpenie krajov západného Slovenska je spôsobené vyššími úrovňami príjmov a vysokou koncentráciou produkcie. Na základe analýzy tiež možno konštatovať, že značná odchýlka, čo sa týka rozdelenia projektov medzi západoslovenské kraje, je spôsobená lepšími prírodnými podmienkami oproti tým, ktoré sa vyskytujú vo zvyšných častiach Slovenska, ako sú napr. podmienky pre pestovanie ovocia a zeleninárstvo.

- **Medzi úspešnými príjemcami dominujú farmy s právnou subjektivitou a väčšie spoločnosti.** Vo všeobecnosti pri analýze zloženia úspešných žiadateľov by sa právna forma príjemcu mala považovať za tiež odrážajúcu rozsah činností. Medzi úspešnými príjemcami dominujú farmy s právnou subjektivitou (právnické osoby). Opatrenie č. 1 má 371 schválených projektov, z ktorých 46 podali farmy samostatne hospodáriacich roľníkov (fyzické osoby). Opatrenie č. 2 má 204 projektov, z ktorých 16 podali fyzické osoby. Iba Opatrenie č. 4a vykazuje vyrovnanjšie zloženie: Z 38 projektov fyzické osoby úspešne podali 15. Výskyt fariem s právnou subjektivitou a súkromných fariem na Slovensku je nasledovný: Z celkových 7189 fariem je 1528 fariem s právnou subjektivitou (právnické osoby). Podiel fariem s právnou subjektivitou je 21 percent. Úspešní žiadatelia programu SAPARD vykazujú úplne rozdielnú štruktúru: 89 percent úspešných žiadateľov boli príjemcovia s právnou subjektivitou (po sčítaní opatrení č. 1 a 2). Berúc do úvahy iba opatrenie č. 2, tvorili právnické osoby 82 percent z úspešných príjemcov.
- **Dobré rozšírené služby a poradenstvo regionálnej kancelárie sú najdôležitejšie.** Všeobecný záver je, že dobré rozšírené služby a konzultačné firmy poskytujúce adekvátne poradenstvo príjemcom pri príprave vysokokvalitných žiadostí projektov sú najdôležitejšie, pričom sú dokonca dôležitejšie a rozhodujúcejšie ako úrovne príjmu a vyšškolenia. Inými slovami povedané: príjemcovia by mohli dosahovať podpriemernú úroveň vyšškolenia a príjmu, avšak toto možno kompenzovať prostredníctvom vysokokvalitného poradenstva. Uvedené podporuje aj strednodobé hodnotenie, ktoré prišlo k záveru, že spolu iba 27 percent opýtaných príjemcov pripravilo žiadosť samo, pričom 58 percent muselo použiť na časť úlohy poradcu. Zostávajúcich 15 percent zaplatilo poradcovi za vykonanie celej práce. Uvedené ukazuje, že príprava žiadosti pre SAPARD sa považuje za časovo náročnú a finančne nákladnú záležitosť. Mnohí príjemcovia boli toho názoru, že čas a náklady

potrebné na prípravu žiadosti boli jednou z nevýhod programu SAPARD. Okrem toho je tu už spomenuté uprednostňovanie príjemcov s relatívne vysokou úrovňou príjmu a príjemcov s právnou subjektivitou v implementácii programu. Napriek tomu konkrétne podopatrenia ukazujú, že intenzívne rozšírené služby a poradenské služby môžu tieto problémy do určitej miery kompenzovať. Zvýšené sústredenie sa služby a poradenstvo zo strany regionálnych kancelárií by mohlo mať význam pre MP SR do tej miery, ako konštatovalo strednodobé hodnotenie, že jestvuje priestor pre zlepšenie služieb regionálnych kancelárií.

- **Projekty sa sústreďujú na niekoľko málo veľkých podnikov.** Zistili sme, že vysoký počet projektov sa v rámci opatrenia č. 2 sústreďuje v niekoľko málo spoločnostiach. Inými slovami povedané: Niekoľko málo firiem má viacero projektov. Koncentrácia spracovateľského priemyslu je pokračujúci proces, pričom implementácia projektov SAPARD-u iba odráža a podporuje tento trend. Napriek tomu by sa malo zvážiť, či toto sústredenie ako také je politicky akceptovateľné alebo by cieľom malo byť väčšie rozptýlenie projektov medzi slovenské firmy, zameriavajúc sa na odstraňovanie príliš veľkých regionálnych nerovností a cieľe politiky zamestnanosti.
- **Kvantifikované ciele a operačné ciele sú zriedkavé a nepresné.** Operačné a kvantifikované ciele nie sú v prípade viacerých opatrení a podopatrení realistické. Kvantifikácia cieľov odrážajúca regionálne rozdelenie potenciálnych príjemcov a odrážajúca absorpčnú schopnosť (v zmysle príjmu a prístupu ku kapitálu) by v budúcom programovaní mohla byť užitočná. Musí byť založená na dôkladných analýzach regionálnych a lokálnych potenciálov a absorpčných kapacít a musí byť prispôbená celkovým regionálnym stratégiám a cieľom politiky.
- **Široký horizontálny program alebo regionálne zameraný program?** Kvôli sledovaniu konkrétnych lokálnych/regionálnych potrieb a rozdielov by sa mohla vyžadovať geograficky zameraná stratégia. Uvedené bolo súčasťou predchádzajúcej programovej stratégie, avšak bolo zmenené za účelom zvýšenia príjmu finančných prostriedkov. Teraz nastal čas znova preskúmať možnosti zamerania lokálnych potrieb a v súlade s tým riešiť problémy, ktoré sú prekážkami pre príjem projektu lokálne miesto toho, aby sa program robil horizontálne, a tak podporovaním bohatších západných častí krajiny spôsobovať zaostávanie chudobnejších stredných a východných regiónov. Uvedené možno uskutočniť zvýšením služieb a poradenstva pre malé farmy a firmy, poskytovaním urýchlených postupov žiadania pre malé projekty a žiadateľov, zabezpečením nízkeho rizika pre príjemcov prostredníctvom diferencovaných podporných sadzieb, nižších požiadaviek ohľadom vhodnosti a životaschopnosti potenciálnych príjemcov, prístupu k financovaniu prostredníctvom využívania vlastnej pracovnej sily a v naturálnej práci, zdrojoch a pod.
- **Dilema s programom SAPARD.** Program SAPARD zahŕňa niekoľko dilem. Osobitnú pozornosť treba venovať trojstrannej dileme medzi dosiahnutím účinnosti v poľnohospodárstve verus rozvoj vidieka verus životné prostredie a príroda. Ciele programu zahŕňajú všetky tri uvedené oblasti, pričom každá z nich zohľadňuje špecifické potreby Slovenska. Úlohou je teda vypracovať taký vyvážený program, ktorý by túto dilemu zohľadňoval. Podľa vyhodnotenia vypracovaného v polovici obdobia a podľa tabuliek sledovania sa v rámci programu SAPARD na Slovensku do značnej miery podarilo splniť ciele týkajúce sa poľnohospodárskej produkcie vrátane vytvorenia konkurencieschopného sektora, zatiaľ čo sa zdá, že celkový cieľ súvisiaci so životným prostredím, prírodou a diverzifikáciou sa v takej miere nepodarilo naplniť.

2 Úvod

Program SAPARD začal na Slovensku v roku 2002. Výsledky a dopady programu boli nedávno hodnotené v strednodobom hodnotení programu SAPARD a schválené Monitorovacím výborom. Napriek tomu strednodobé hodnotenie neposkytlo informácie o regionálnom využívaní finančných zdrojov v rámci programu v dôsledku čoho sa MP SR rozhodlo zrealizovať regionálnu analýzu implementácie programu SAPARD ako dopĺňujúceho kroku po strednodobom hodnotení. Očakáva sa, že regionálna analýza môže vrhnúť isté svetlo na činitele určujúce regionálne rozdiely v počtoch úspešných projektov v závislosti od jednotlivých krajov.

Analýzu pripravila spoločnosť Kvistgaard Consult v spolupráci s Výskumným ústavom ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva (VÚEPP). Táto štúdia analyzuje rozdelenie financovania projektov v rámci programu SAPARD v regionálnom kontexte. Overovanou hypotézou je, či koncepcia a implementácia programu SAPARD boli optimálne vo vzťahu k štrukturálnej charakteristike a súvisiacim potrebám regiónov Slovenskej republiky. Inými slovami povedané: Cieľom analýzy je popísať a analyzovať regionálne rozdelenie podporovaných projektov na Slovensku, aby bolo možné lokalizovať akékoľvek odchýlky v regionálnom príjme v porovnaní s kvantifikovanými cieľmi, čo týka počtu projektov v programe a súvisiacich štrukturálnych charakteristík. Podporilo MP SR očakávaný počet projektov v rámci každého z opatrení a podopatrení v porovnaní s tým, čo sa dalo očakávať zo hľadiska štrukturálneho pohľadu? A ak nie: Aké sú dôvody tejto odchýlky? A ďalej: Čo možno urobiť na prekonanie tohto problému v budúcich programových koncepciách, ak sa to bude vyžadovať? Regionálna analýza implementácie programu SAPARD obsahuje preto dôležitý politický prvok alebo cieľ poskytujúci informácie pre nadchádzajúce programovanie pre programové obdobie 2007-2013.

Analýza sa vykonáva na úrovni NUTS III, ktorá pokrýva 8 krajov Slovenska. Spoločnosť Kvistgaard Consult vypracovala rámec analýzy, pričom zhromažďovanie údajov a vypracovanie argumentácie bolo vykonané v úzkej spolupráci s výskumnými pracovníkmi Poľnohospodárskeho výskumného ústavu v Bratislave – VÚEPP.

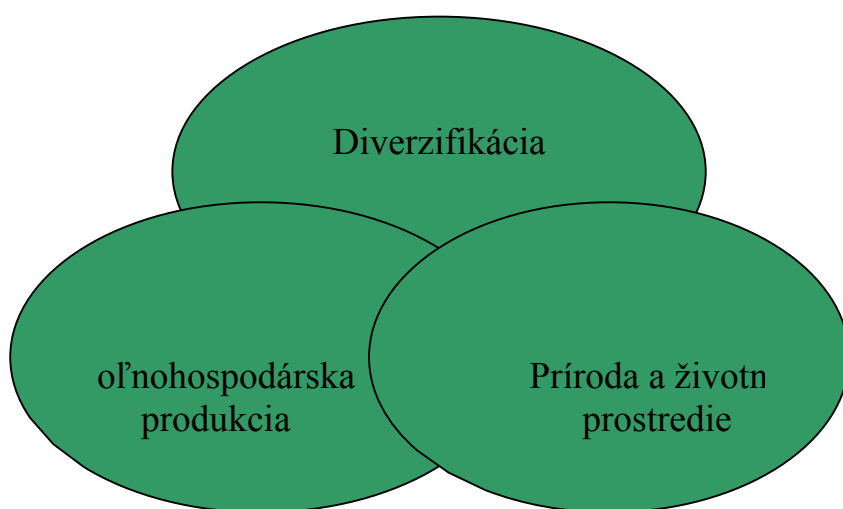
Analýzu prezentovali na stretnutí monitorovacieho výboru, ktoré sa konalo v decembri 2004, na ktorom sa prediskutovali aj odporúčania zahrnuté v správe. Slovenský Vidiecky parlament a Pôdohospodárska platobná agentúra (ďalej len „APA“ – Agricultural Paying Agency) potom predložili svoje písomné pripomienky, ktoré sa zohľadnili pri vypracovaní konečnej verzie správy. Závery a odporúčania tejto správy dopĺňajú do značnej miery závery správy, ktorú Vidiecky parlament vypracoval pre Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied. Táto správa je zverejnená na stránkach Slovenskej akadémie vied.

Kapitola 3 nasledujúca po tejto úvodnej kapitole v krátkosti popisuje implementáciu programu SAPARD. Kapitola 4 predstavuje regionálny popis a analýzu programu SAPARD. Závery a odporúčania sú prezentované v kapitole 1. Vypracúva sa aj súhrnná príloha o regionálnych charakteristikách a štruktúrach, táto však nie je zahrnutá do tejto správy. Napriek tomu sa príloha použila ako referencia pre vypracovanie argumentácie v analýze.

3 Popis programu SAPARD

Aby si bolo možné zobrať ponaučenie z programu SAPARD, treba stručne popísať doterajšiu implementáciu programu. Táto kapitola preto popisuje implementáciu programu, jeho ciele a zmeny v programe počas obdobia implementácie. Kapitola by sa mala vnímať ako základný rámec pre regionálnu analýzu, keďže ciele, vybrané opatrenia, projekty a pod. ovplyvňujú základy pre zmenu vidieckych oblastí.

Program SAPARD zahŕňa niekoľko dilem. Osobitnú pozornosť treba venovať trojstrannej dileme medzi dosiahnutím účinnosti v poľnohospodárstve verzus rozvoj vidieka verzus životné prostredie a príroda. Ciele programu zahŕňajú všetky tri uvedené piliere, pričom každý z nich zohľadňuje špecifické potreby Slovenska (pozri obrázok). Úlohou je teda vypracovať taký vyvážený program, ktorý by túto dilemu zohľadňoval.

obrázok 1: Tri piliere v programe SAPARD

Podľa vyhodnotenia vypracovaného v polovici obdobia a podľa tabuliek sledovania sa v rámci programu SAPARD na Slovensku do značnej miery podarilo splniť ciele týkajúce sa poľnohospodárskej produkcie vrátane vytvorenia konkurencieschopného sektora, zatiaľ čo sa zdá, že celkový cieľ súvisiaci so životným prostredím, prírodou a diverzifikáciou sa v takej miere nepodarilo naplniť.

V nasledujúcej časti sú stručne opísané ciele programu a príležitosti, ktoré vznikli počas jeho implementácie.

3.1 Ciele programu

Celkové ciele programu SAPARD v SR sú:

„Napomôcť vytváraniu konkurenčného a efektívneho agropotravinárskeho sektora schopného plnej integrácie do skupiny krajín EÚ a konajúceho za podmienok rozvinutého multifunkčného poľnohospodárstva. Zachovanie ekologicky a sociálne odôvodnenej miery poľnohospodárskeho využívania faktorov domácej produkcie pri súčasnom podporovaní alternatívnych ekonomických činností potrebných na udržiavanie vidieckej zamestnanosti a funkčnosti vidieckeho osídlenia.“

Aby bolo možné splniť tieto ciele, do programu je zahrnutých množstvo konkrétnych cieľov a opatrení. Päť z deviatich opatrení v programe bolo akreditovaných 15. apríla 2002. Tieto boli nasledovné:

- Opatrenie č. 1: Investície do poľnohospodárskych podnikov;
- Opatrenie č. 2: Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych a rybích výrobkov;
- Opatrenie č. 4a: Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore – investície, ktoré nezahŕňujú infraštruktúru;
- Opatrenie č. 5: Lesné hospodárstvo;
- Opatrenie č. 7: Pozemkové úpravy.

Zvyšné opatrenia (opatrenie č. 3 – Zakladanie odvetvových skupín výrobcov; opatrenie č. 4b – Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore – Infraštruktúrne investície; opatrenie č. 6 – Poľnohospodárske postupy smerujúce k ochrane životného prostredia; opatrenia č. 8 – Rozvoj ľudských zdrojov; opatrenie č. 9 – Technická pomoc) boli oficiálne akreditované 14. augusta 2003.

Podľa programu SAPARD bolo cieľom sústrediť podporu a financovanie do cieľových geografických oblastí, kde sa potreby a tiež dopady očakávali ako najväčšie. Napr. na diverzifikačné činnosti (opatrenie č. 4a) by boli cieľom v severnej a v strednej časti krajiny, pričom dôraz by bol kladený na poľnohospodársky rozvoj v južnej časti v súlade so štrukturálnymi charakteristikami krajiny. V súlade s predbežným Integrovaným plánom regionálneho rozvoja prijatým slovenskou vládou v roku 1999 bol príslušný región NUTS 2 Slovensko – východ označený slovenskou vládou ako prioritný región pre podporu hospodárskeho a sociálnej kohézie v rámci pomoci PHARE. V ostatných regiónoch, na ktoré neboli zacielené finančné prostriedky PHARE, budú zo štátneho rozpočtu SR k dispozícii finančné prostriedky na financovanie programov, ktoré by sa plánovali a implementovali podobným spôsobom ako programy PHARE (pozri program SAPARD, str. 88).

Napriek tomu geografické zameranie stratégie vidieckeho rozvoja spôsobilo počas počiatočných rokov implementácie programu mnohé vážne problémy v podobe nízkej projektovej aktivity a nízkeho príjmu finančných prostriedkov z programu. Situácia si vyžadovala zmeny programu. Osnova uvedená nižšie zahrňuje zmeny, o ktorých rozhodol Monitorovací výbor podľa výročnej správy SAPARD-u od MP SR za rok 2003.

Opatrenie č. 1
Pôvodná geografická alokácia bola zmenená z vybraných okresov (úroveň NUTS IV) na celé územie Slovenska (úroveň NUTS I). Pôvodná geografická alokácia bola nasledovná: - <i>Investície do sektora hydiny:</i> Kraje Bratislava, Trnava, Trenčín, Nitra, Žilina, Košice, Prešov a Banská Bystrica - <i>Investície do sektora oviec:</i> Kraje (NUTS III) Žilina, Banská Bystrica, Prešov, Košice, Trenčín, Nitra a okresy (NUTS IV) Bratislava V, Senec a Dunajská Streda. - <i>Investície do ovocia a zeleniny:</i> Finančné zdroje zamerané na poľnohospodárske podniky ako potenciálnych zakladateľov výrobných a predajných združení alebo združení, ktoré už boli založené a sídlia v krajoch južných a východných častí Slovenska - <i>Ovocie a zelenina:</i> (Komárno, Galanta, Šaľa, Levice, Nové Zámky, Dunajská Streda, Topoľčany, Prievidza, Nitra, Veľký Krtíš, Lučenec, Rimavská Sobota, Trebišov, Prešov, Michalovce) - <i>Aromatické rastliny</i> (miestne byliny) a liečivé byliny (Dunajská Streda, Trenčín, Stará Ľubovňa)
Rozšírenie opatrenia o pomoc pre modernizáciu chovu dobytku a ošípaných
Bola vykonaná úprava dvoch kritérií oprávnenosti týkajúcich sa sektora hydiny 1) požiadavka prítomnosti v sektore hydiny po dobu minimálne 5 rokov bola odstránená, pretože uvedené nebolo kritériom v inom podopatrení, 2) druhá podmienka požadovala, aby podnikateľský plán demonštroval znižovanie nákladov na jednotku produkcie počas obdobia 5 rokov. Toto sa zmenilo taktiež.
Zoznam oprávnených investícií ohľadom chovu a liahnutia hydiny bola rozšírený o skladovanie krmiva, napájacie zariadenia a rekonštrukciu ovčích salašov.
Minimálna úroveň oprávnenej investície bola znížená tak, aby pomoc viac zodpovedala kapacite menších ovčích podnikov hornatých regiónoch.
Opatrenie č. 2
Pôvodná regionálna analýza sa zmenila, z vybraných okresov (úroveň NUTS IV: Okresy: Bratislava, Dunajská Streda, Trnava, Senica, Prievidza, Nitra, Nové Zámky, Topoľčany, Liptovský Mikuláš, Tvrdošín, Žilina, Lučenec, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Kežmarok, Humenné, Poprad, Prešov, Košice, Michalovce, Spišská Nová Ves, Trebišov, Čadca, Martin a Púchov) na celé územie Slovenska (úroveň NUTS I).
Bola schválená podpora pre spracovanie morských rýb.
Opatrenie č. 4
Rozšírenie oprávnených investícií o stavbu nových zariadení a rekonštrukciu existujúcich zariadení.
Zemepisný rozsah opatrenia bol rozšírený na celú krajinu. Pôvodná geografická alokácia bola nasledovná: Opatrenie č. 4a zahŕňovalo: - <i>Podunajský región</i> (okresy Bratislava V, Senec, Dunajská Streda, Komárno, Nové Zámky), kraj Žilina, kraj Banská Bystrica, región Horný Spiš a Zemplín (okresy Poprad, Kežmarok, Levoča). Opatrenie č. 4b zahŕňovalo: - <i>Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Košice – okolie, Michalovce, Trebišov, Rožňava, Ružomberok, Žilina, Čadca, Veľký Krtíš, Lučenec, Rimavská Sobota, Banská Bystrica, Galanta, Dunajská Streda, Nové Zámky, Komárno, Levice, Prievidza, Senica, Trnava, Trenčín, Bánovce nad Bebravou, Banská Štiavnica, Humenné, Medzilaborce, Stropkov, Svidník, Bardejov, Stará Ľubovňa, Spišská Nová Ves.</i>
Finančné prostriedky pridelené neakreditovaným opatreniam boli v júni 2002 presunuté na opatrenie č. 4a.

V odpovedi na silné záplavy na Slovensku bolo opatrenie č. 4b upravené tak, aby umožňovalo obciam reagovať na škody spôsobené záplavami. Úprava rozšírila rozsah opatrenia o zlepšenie vidieckej infraštruktúry pokrývajúcej miestne cesty, mosty, lávky, zásobovanie vodou ako aj plynové a kanalizačné potrubia.
Opatrenie č. 5
V júli 2002 bolo získané schválenie na zrušenie pôvodnej regionálnej alokácie, ktorá bola nasledovná: - <i>Kraje: Trenčín, Žilina, Banská Bystrica a Prešov</i> - <i>Kraj: Košice – okresy Gelnica, Spišská Nová Ves a Rožňava</i>
V novembri 2002 výbor STAR schválil zmenu pridelenia finančných prostriedkov z rozpočtu
Na Monitorovacom výbore v novembri 2003 bolo 7 mil. eur presunutých do opatrenia č. 5
<i>Zdroj: Výročná správa SAPARD 2003 MP</i>

Pri všetkých príslušných opatreniach bolo geografické zameranie rozšírené z konkrétne zacielených krajov a okresov na celé územie Slovenska (NUTS 1), pričom sa zanechali všetky strategické pohľady prijaté s cieľom zamerania sa na podporu okresov a krajov s osobitnými charakteristikami a potrebami.

Rozhodlo sa tiež o zmenách ohľadom druhov oprávnených investícií, keďže rozsah programu bol v prípade niektorých opatrení rozšírený (opatrenie č. 1 bolo zmenené zahrnutím ošípaných a dobytky, opatrenie č. 2 zahrnutím morských rýb), pričom boli odstránené osobitné reštriktívne kritériá oprávnenosti pre ostatné opatrenia (hydina).

Celkovo vzaté, program bol rozšírený geograficky a zacielený na sektory a kritéria oprávnenosti používané pri jednotlivých opatreniach. Zámerom bolo zvýšiť finančný príjem potenciálnych príjemcov ako aj zvýšiť počet potenciálnych príjemcov, pričom, ako je popísané nižšie, zmeny boli úspešné, pretože zabezpečovali potrebný počet žiadostí a úspešných projektov, aby sa mohli využiť finančné zdroje dané k dispozícii Slovensku od Komisie prostredníctvom ročných finančných dohôd medzi Slovenskom a Európskou úniou.

3.2 Rozpočet a finančný príjem

Rozpočtové rozdelenie finančných zdrojov programu SAPARD 2000-2006 je prezentované v tabuľke 1. Z finančnej tabuľky možno vidieť, že program (priorita 2) sa zameriava na podporu rozvoja vidieckych oblastí s 36,2 percentami, zatiaľ čo veľký podiel (priorita 1), predstavujúci 58,6 percenta, je zameraný na investície do agropotravinárskeho sektora vo vidieckych oblastiach. Zvyšných 5,2 percenta sa využíva na rozvoj ľudských zdrojov, technickú pomoc, povinné hodnotenia a pod. Komisia akreditovala finančné rozdelenie programu v roku 2002. Do apríla 2002 bola akreditovaná hlavná časť opatrení, pričom táto zahŕňovala opatrenia č. 1, 2, 4a, 5 a 7, ktoré dokopy predstavovali 82,8 percenta celkového rozpočtu.

Tabuľka 1 Rozpočítované rozdelenie finančných zdrojov programu SAPARD v rokoch 2000-2006

Opatrenia a priorita	Celkové výdavky v mil. eur	Verejné výdavky v mil. eur	Verejné výdavky (%)
Opatrenie č. 1 Investície do poľnohospodárskych podnikov	94,4	47,2	27,7
Opatrenie č. 2 Zlepšenie spracovania a predajnosti	89,6	44,8	26,3
Opatrenie č. 3 Zakladanie odbytových skupín výrobcov	7,8	7,8	4,6
Priorita 1 Zlepšenie poľnohospodárskeho sektora	191,8	99,8	58,6
Opatrenie č. 4 Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore	38,4	19,2	11,3
Opatrenie č. 4 b Vidiecka infraštruktúra	6,8	6,8	4,0
Opatrenie č. 5 Lesné hospodárstvo	25,8	12,9	7,6
Opatrenie č. 6 Poľnohospodárske životné prostredie	6,0	6,0	3,5
Opatrenie č. 7 Pozemkové úpravy	16,8	16,8	9,9
Priorita 2 Trvalo udržateľný rozvoj vidieka	93,8	61,7	36,2
Opatrenie č. 8 Rozvoj ľudských zdrojov	3,3	3,3	1,9
Opatrenie č. 9 Technická pomoc	5,3	5,3	3,1
Priorita 3 Rozvoj ľudských činností	8,8	8,8	5,2
Celkom, v mil. eur	294,4	170,3	100

Zdroj: MP SR

Do konca októbra 2004 bolo v rámci programu SAPARD schválených celkovo 947 projektov. Uvedené znamená, že schválených bolo 72 percent predložených projektov. Konkrétne rozdelenie medzi jednotlivé opatrenia je uvedené v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 2: Schválené projekty v rámci programu SAPRAD, počty

	Predložené projekty	Schválené projekty	Zamietnuté projekty	Počet platieb	Ukončené projekty
Opatrenie č. 1	450	370	80	118	64
Opatrenie č. 2	393	204	189	176	126
Opatrenie č. 3	7	6	1	0	0
Opatrenie č. 4a	102	38	64	36	13
Opatrenie č. 4b	165	150	15	36	15
Opatrenie č. 5	43	36	7	23	14
Opatrenie č. 6	12	10	2	0	0
Opatrenie č. 7	110	110	0	110	0
Opatrenie č. 8	4	4	0	0	0
Opatrenie č. 9	20	19	1	4	2
Celkom	1306	947	359	503	240

Zdroj: MP SR

Schválené projekty predstavujú celkové verejné investície v objeme 35,9 mil. eur. Pri skúmaní regionálneho rozdelenia projektov a súvisiaceho verejného financovania, vychádza, čo sa týka konkrétnych vybraných opatrení a regiónov prezentovaných v tejto analýze, situácia prezentovaná v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 3: Verejné investície, počet projektov, regionálne rozdelenie opatrení

Opatrenie	Celkové verejné investície v tis. eur	Celkový počet schválených projektov	Schválené projekty a verejné investície (v tis. eur)						
			BB	KE	NR	PR	TN	TT	ZA
Opatrenie č. 1	39 158	371	2 840	2 751	13 480	1 721	4 356	12 467	1 543
			28	28	124	24	44	106	17
Opatrenie č. 2	35 287	204	5 447	2 285	4 164	6 469	3 580	9 203	4 139
			23	13	35	36	16	52	29
Opatrenie č. 4b	18 030	150	3 357	3 819	4 097	2 567	1 025	2 301	866
			27	27	30	24	7	26	9
Opatrenie č. 5	1 483	36	277	201	0	449	83	0	1 006
			8	4	0	7	1	0	16
Celkom	93 958	761	11921 86	9056 72	21741 189	11206 91	9044 68	23971 184	7554 71

Zdroj: Agentúra PPA. Bratislavský kraj je z analýzy vylúčený. BB=Banská Bystrica, KE=Košice, NR=Nitra, PR=Prešov, TN=Trenčín, TT=Trnava, ZA=Žilina

V absolútnom vyjadrení sú Nitra a Trnava najúspešnejšie kraje, pričom dosiaľ boli v programe podporené Nitra 23 percentami a Trnava 26 percentami, financujúc 25 percent a 24 percent z celkového počtu schválených projektov, zatiaľ čo Žilina dostala podporu rovnú 8 percentám verejnej podpory. Kraje západného Slovenska (Trnava, Trenčín a Nitra) boli úspešné v 441 projektoch podporovaných 54 mil. eur, zatiaľ čo kraje stredného a východného Slovenska prijali 157 projektov (190 mil. eur), resp. 163 projektov (20 mil. eur).

Rozdelenie verejnej podpory a počet projektov sám o sebe neznamená veľa. Napriek tomu, ak posudzujeme rozdelenie medzi západom a východom, zohľadňujúc jednoduché demografické a geografické ukazovatele, zistili by sme prítomnosť uprednostňovania západu na úkor východu. Avšak na posúdenie príjmu musíme vymedziť súbor relevantných referencií alebo ukazovateľov (kritérií). Rozdelenie by sa malo posudzovať porovnávaním s priamo relevantnými ukazovateľmi pre charakteristiky regiónov, čo sa týka počtu fariem, počtu spracovateľských spoločností, objemu produkcie ako aj regionálneho podielu hrubého domáceho produktu, hrubej pridanej hodnoty, vzdelanostných úrovní príjemcov a pod. Ďalej môžu byť na vysvetlenie akýchkoľvek odchýlok medzi očakávaným počtom projektov a zisteným počtom projektov medzi jednotlivými regiónmi potrebné viac kvalitatívne ukazovatele.

3.3 Zameranie a ciele regionálnej analýzy

V nasledovnej časti sa budú analyzovať regionálne odchýlky a odchýlky na úrovni podopatrenia, pričom avšak hlavný dôraz sa bude klásť na opatrenie č. 1 (investície do poľnohospodárskych podnikov) a opatrenie č. 2 (spracovanie a predajnosť). Dôvodom pre toto zameranie je fakt, že väčšina projektov bola implementovaná v rámci týchto dvoch opatrení.

Cieľom regionálnej analýzy je konkrétne:

1. pripraviť popis regionálneho rozdelenia projektov v rámci programu SAPARD postupne podľa opatrení pre vybranú skupinu opatrení;
2. posúdiť skutočné regionálne rozdelenie vo vzťahu k tomu, čo bolo alebo sa mohlo očakávať/plánovať v súlade s programom SAPARD;
3. vysvetliť akúkoľvek odchýlku regionálneho rozdelenia, či už pozitívne alebo negatívne, s použitím príslušných ukazovateľov/charakteristík;
4. vymedziť dôvody pre konkrétny pozitívny a negatívny regionálny príjem projektov;
5. formulovať odporúčania pre nové programovacie obdobie ohľadom toho, ako plánovať, zacieliť a podporovať nový program, aby bolo dosiahnuté optimálne regionálne rozdelenie projektov podľa programových cieľov.

4 Regionálna analýza distribúcie projektov v rámci programu SAPARD na Slovensku

Táto kapitola obsahuje porovnanie medzi počtom očakávaných projektov a skutočným schváleným počtom projektov, postupne podľa jednotlivých opatrení a regiónov. Rozdiely medzi očakávaným a skutočným rozdelením navyše vysvetľuje celý rad činiteľov a ukazovateľov, považovaný za to, čo ovplyvnilo rozdelenie projektov v rámci programu SAPARD.

4.1 Opatrenie č. 1: Investície do poľnohospodárskych podnikov

V brožúrke pre opatrenie č. 1 v programe SAPARD možno nájsť popis celkových a konkrétnych cieľov. Najdôležitejšie a najzaujímavejšie ciele pre túto analýzu sú operačné ciele (kvantifikované ciele), pretože tieto údaje ukazujú, ako sa mnohé projekty, ktoré sa očakávali, implementovali na úrovni podopatrenia. Tieto sú zhrnuté v nasledovnej tabuľke. Malo by sa spomenúť, že operačné ciele boli pre sektory dobytka, ošípaných a sektor ovocia a zeleniny vymedzené vzhľadom na spracovateľskú technológiu.

Tabuľka 4: Operačné ciele/kvantifikované ciele, opatrenie č. 1

Sektor	Výstupy	Kvantifikovaný cieľ	Skutočný
Ovce	Dojenie, chladenie a prvotné spracovanie	70	18
	ovčieho mlieka	70	
	Miestnosti na dozrievanie syra	70	
	Budovy a oplatenie		
Hydina	Rekonštruované kliecky	25	49
	Klimatizované prepravníky (chov hydiny)	6	11
Ovocie a zelenina	Skladovacie zariadenia	5-6	75
	Spracovateľská technológia	NA	
Dobytok	-	NA	157
Ošípané	-	NA	61
Celkom	-	247	371

Zdroj: Agentúra PPA

Počet schválených projektov a súvisiacej verejnej podpory je spolu s regionálnym rozdelením projektov a podpory prezentovaný v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 5: Opatrenie č. 1 Regionálne rozdelenie projektov (počty) a verejné investície (v tis. eur)

Podopatrenia	Celkové verejné investície v tis. eur	Celkový počet schválených projektov	Verejné investície a schválené projekty, regionálne rozdelenie						
			BB	KE	NR	PR	TN	TT	ZA
Ovce	1 330	18	366	278	27	0	34	0	626
			4	4	1	0	1	0	8
Hydina	7 533	49	537	671	4 392	92	937	905	0
			4	3	28	1	6	7	0
Ovocie, zelenina a byliny	9 742	75	660	586	1 975	498	1 806	4 216	0
			4	4	22	4	15	26	0
Dobytok	11 676	157	434	910	3 026	1 027	1 374	4 258	647
			10	13	40	17	19	51	7
Chov hydiny	1.558	11	0	205	335	0	0	748	270
			0	2	2	0	0	5	2
Ošipané	7.319	61	843	100	3 726	103	206	2 339	0
			6	2	31	2	3	17	0
Celkom Opatrenie č. 1	39 158	371	2 840	2 751	13 480	1 721	4 356	12 467	1 543
			28	28	124	24	44	106	17

Zdroj: Agentúra PPA

Vo zvyšnej časti správy budú tieto informácie rozpísané na úrovni podopatrenia. Okrem toho sme vybrali niekoľko relevantných poľnohospodárskych ukazovateľov založených na dostupných štatistikách. Tieto ukazovatele sú prezentované v nasledovnej tabuľke 6, pričom v správe sa budeme podľa potreby na túto tabuľku odvolávať.

Tabuľka 6: Vybrané poľnohospodárske ukazovatele – 2003

Kraje	Počet fariem	Počet súkromných fariem	Percento z celkového počtu fariem	Počet fariem s právnu subjektivitou	Percento z celkového počtu fariem	Počet ziskových fariem	Počet stratových fariem	Pridaná hodnota na hektár
Bratislava	323	253	4,5	70	4,6	43	35	8672
Trnava	1235	990	17,5	245	16,0	119	95	11507
Trencin	422	298	5,3	124	8,1	46	77	8557
Nitra	1681	1383	24,4	298	19,5	115	134	9085
Zilina	597	473	8,4	124	8,1	70	55	3472
Banská B.	1257	1014	17,9	243	15,9	86	102	2653
Prešov	734	502	8,9	232	15,2	110	88	2357
Košice	940	748	13,2	192	12,6	85	65	2674
SR	7189	5661	100	1528	100	674	651	5748

Zdroj: Cenzus 2001 a 2003

4.1.1 Investície do chovu oviec

Ak referenciu pre posudzovanie schváleného počtu projektov v sektore oviec sme ako ukazovateľ zvolili počet chovateľov oviec. V súlade so štatistickým mapovaním Slovenska Cenzom 2003 je na Slovensku zaznamenaných 1430 chovateľov oviec, vrátane chovateľov v kraji Bratislava. Ak vynecháme Bratislavu, z dôvodu že vo všeobecnosti nie je dôležitým poľnohospodárskym regiónom, na ďalšiu analýzu nám ostáva 1421 chovateľov oviec. Rozdelenie chovateľov oviec na regionálnej úrovni je uvedené v nasledovnej tabuľke 7. Najvyššiu koncentráciu chovateľov oviec, čo sa týka počtu farmárov, možno nájsť v Banskej Bystrici a Žiline, s príslušnými počtami producentov 498 a 307.

Tabuľka 7: Regionálne rozdelenie chovateľov oviec na Slovensku

Kraj	Počet chovateľov oviec	Percentuálne rozdelenie
Bratislava	(9)	neuplatňuje sa
Trnava	30	2,11
Trenčín	75	5,28
Nitra	132	9,29
Žilina	307	21,6
Banska Bystrica	498	35,01
Prešov	243	17,1
Košice	136	9,57
Celkom s BA	1430	neuplatňuje sa
Celkom	1421	100

Zdroj: Cenzus 2003

Bez Bratislavy proporčné alebo relatívne rozdelenie predložených a schválených projektov podľa vyššie spomenutého vzťahu možno potom očakávať v podobe, v akej ho uvádza tabuľka. Pri využívaní tohto proporčného rozdelenia sa očakáva, že 18 projektov v sektore oviec podporovaných v rámci programu SAPARD sa rozdelí s najväčším počtom projektov v Banskej Bystrici (35 %), po ktorej nasleduje Žilina (22 %) a Prešov so 17 % projektov, zatiaľ čo iba 2 % projektov môžeme očakávať v Trnave.

Odchýlka medzi tým, ako sú schválené projekty rozdelené medzi kraje a očakávanými počtami je uvedená v tabuľke 8. Z tabuľky vidno, že najvyšší počet odchýlok možno nájsť v Žiline a Košiciach, keďže oba kraje dostali podporu na dvojnásobný počet projektov, ako sa mohlo očakávať.

Tabuľka 8: Počet schválených a očakávaných projektov:

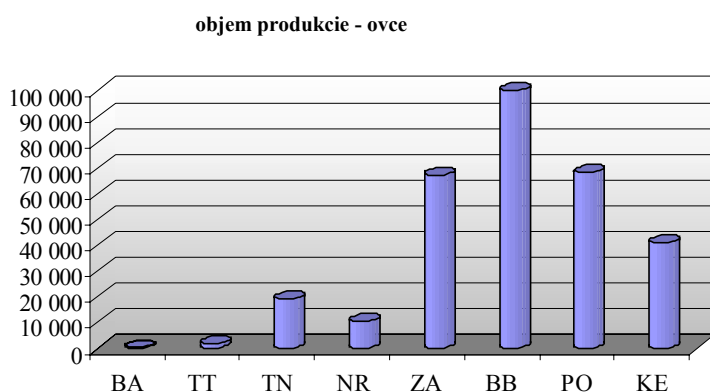
Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	0	0	-
Trenčín	1	1	100
Nitra	1	2	50
Západ celkom	2	3	66.6
Žilina	8	4	200
Banská Bystrica	4	6	67
Stred celkom	12	10	120
Prešov	0	3	-
Košice	4	2	200
Východ celkom	4	5	80
Celkom	18	18	100

Zdroj: Poľnohospodárska platobná agentúra – PPA

Toto rozdelenie je pozoruhodné, keďže kraje Žilina a Košice nepatria medzi najväčšie regióny na Slovensku, čo sa týka chovu oviec. Predsa však je zaujímavé, že tieto dva kraje boli schopné prilákať dvojnásobný počet projektov, ako sa očakávalo, a otázkou je, aké sú na to dôvody, pričom na druhej strane vyvstáva otázka, prečo Nitra, Banská Bystrica a Prešov prilákali iba relatívne málo projektov v porovnaní so svojimi charakteristikami.

Relatívne veľký počet projektov v prvých dvoch spomenutých krajoch by mohol byť spôsobený rozličnými činiteľmi, ako je napr. koncentrácia produkcie (väčšie stáda oviec a väčšie výrobné jednotky), činnosti chovu oviec a pod. Okrem toho môžu ovplyvňovať schopnosť príjmu projektu príspevok k HDP a HPH ako aj príjmy medzi producentmi oviec. Preto využívanie počtu chovateľov oviec ako referenčnej jednotky (ukazovateľa) v analýze by samo o sebe mohlo byť pochybné. Preto sme doplnili ukazovateľ objemom produkcie ako referenciou.

Ako vidno z nasledovného diagramu, objem produkcie, čo sa týka produkovaného počtu zvierat, je vyšší v Banskej Bystrici, Prešove, Žiline a Košiciach, ktoré sú tiež krajinami, kde sa nachádza väčšina chovateľov oviec. Tento ukazovateľ objemu produkcie poskytuje tie isté výsledky v porovnaní s ukazovateľmi, ako je produkcia ovčieho mlieka a produkcia vlny. Napriek tomu, že produkcia v Banskej Bystrici a Prešove je vysoká, oba kraje neboli schopné odčerpať očakávaný počet projektov a finančnej podpory z programu SAPARD. Prešov nedostal žiadne projekty.

Zdroj: *Cenzus 2003*

Medziregionálna nerovnosť medzi Žilinou na jednej strane, ktorá bola schopná pritiahnúť dvojnásobný počet projektov, ako sa očakávalo, a Banskou Bystricou a Prešovom na druhej strane, môže byť spôsobená rozdielnymi úrovňami príjmu v regiónoch, čo dávalo lepšiu príležitosť pre financovanie investícií v Žiline ako v krajoch Banská Bystrica a Prešov. Toto môže byť opäť spôsobené rozdielmi v koncentrácii chovu oviec na úrovni farmy, kde väčšie jednotky umožňujú čerpať výhody z ekonomiky rozsahu z veľkovýroby.

Nateraz nemáme podrobné informácie o rozčlenení regionálneho rozdelenia stád podľa veľkosti (počet zvierat), avšak je známe, že priemerná veľkosť stáda v Žiline je väčšia ako v Banskej Bystrici. V Žiline je priemerná veľkosť stáda 245 zvierat, pričom v Banskej Bystrici je to 213 zvierat, resp. o 15 % menšia. Okrem toho od menších podnikov so stádami čítajúcimi 10-15 zvierat nemožno očakávať, že budú zabezpečovať investície do nákladnej technológie. Veľkosť stád a fariem dominuje v hornatých oblastiach a ovplyvňuje úspešnosť týchto krajov. Pridaná hodnota na hektár v Banskej Bystrici činí iba 75 percent pridanej hodnoty na hektár v Žiline, kde priemerná farma (všetky druhy subjektov) obhospodaruje 348 hektárov, pričom v Banskej Bystrici je to iba 279 hektárov, resp. 80 %. Pridaná hodnota na hektár je v dôsledku uvedeného tiež o 30 percent vyššia v Žiline ako v Banskej Bystrici a o 47 percent vyššia ako v Prešove.

Z ekonomického hľadiska by potom bolo možné považovať prístup ku kapitálu a ľudskému kapitálu za kľúčové činitele. Vo *všeobecnosti* ľudia žijúci v Prešove, Banskej Bystrici a Žiline majú lepšie vzdelanie¹ v porovnaní s obyvateľstvom v iných regiónoch, hlavne ohľadom podielu ľudí s univerzitným vzdelaním, rozdiel sa však znižuje pri ukončenom stredoškolskom vzdelaní a základnej škole (Slovenský štatistický úrad 2001). Počty *farmárov* s poľnohospodárskym vzdelaním sú uvedené v nasledovnej tabuľke. Z týchto čísel vidno, že hlavná časť farmárov (4013) na Slovensku nemá žiadne vzdelanie, zatiaľ čo kraje Trnava, Nitra a Banská Bystrica sú regióny s najvyšším počtom farmárov s určitým druhom vzdelania.

¹ Bez Bratislavy

Tabuľka 9: Počet farmárov so vzdelanostným zázemím

	Celkom	Bratislava	Trnava	Trenčín	Nitra	Žilina	Banská Bystrica	Prešov	Košice
Žiadne	4 013	185	662	199	921	386	716	388	556
Stredoškolské	556	21	116	33	138	44	109	38	57
Ukončené stredoškolské	609	23	119	33	174	27	114	42	77
Vyššie a univerzitné	483	24	93	33	150	16	75	34	58
Celkový počet so vzdelaním	1 648	167	328	99	462	87	298	114	192
Percentuálny podiel vzdelaných	41	90	49	49	50	22	41	29	34

Zdroj: Cenzus 2001

Žiaľ, údaje pokrývajú iba samostatne hospodáriacich roľníkov a nie farmy s právnou subjektivitou. Preto by sa malo vziať do úvahy, že úroveň vzdelania tých, ktorí majú rozhodujúci vplyv (t. j. riadiaci pracovníci) na farmách s právnou subjektivitou je vyššia v okresoch západného Slovenska ako v strednej a východnej časti.

S použitím úrovne vzdelania ako ukazovateľa by sa potom od žiadostí projektov z Nitry, Trnavy a Banskej Bystrice mohlo očakávať, že budú mať vyššiu kvalitu, keďže farmári v týchto regiónoch majú lepšie vzdelanie a preto by mali byť schopní pripraviť lepšie a úspešnejšie projekty. Napriek tomu vieme, že Žilina s 307 chovateľmi oviec je krajom, ktorý dostal najviac projektov (8). Z údajov uvedeného vyššie 87 farmárov v Žiline (23 percent) má nejaké vzdelanostné zázemie. Inými slovami povedané: vzdelanie samo o sebe nedokáže vysvetliť regionálne odchýlky, avšak pozerajúc na príjem na región vidno, že priemerný mesačný príjem v Žiline je pri farmách s právnou subjektivitou a družstvách približne 10 000 Sk a pri spoločnostiach približne 13 000. V obidvoch prípadoch je to pod priemerným mesačným príjmom vo všeobecnosti, pričom to isté platí pre Košice. Napriek tomu nie je možné z tabuľky vidieť, aká je situácia, čo sa týka príjmu, konkrétne v sektore oviec.

Odvolávajú sa na skúsenosti VÚEPP Žilina má vo všeobecnosti kvalitnejšie žiadosti projektov, čo je spôsobené lepšími konzultačnými a poradenskými službami. Na jednej strane je Žilina charakterizovaná nízkou úrovňou vzdelanosti medzi farmármi a takisto podpriemerným príjmom. Na druhej strane mali prijaté projekty vysokú kvalitu. Celkovo bolo zo Žiliny v rámci opatrenia č. 1 prijatých 20 projektov, avšak iba 3 boli zamietnuté, čo znamená, že Žilinský kraj dosiahol, čo sa týka schvaľovania projektov, vysokú úspešnosť. Všeobecný záver z uvedeného by mohol byť taký, že dobré poradenstvo a konzultačné firmy poskytujúce poradenstvo príjmom pri príprave vysokokvalitných žiadostí projektov sú dôležitejšie a rozhodujúcejšie ako úroveň príjmu a vyškolenia. Inými slovami povedané: farmári by mohli mať podpriemerné úrovne vyškolenia a príjmu, avšak toto možno kompenzovať prostredníctvom vysokokvalitnej osvetovej práce a poradenstva, ak použité kritériá oprávnenosti nebránia chovateľom oviec podávať žiadosti. Pôvodný programový dokument zahrňoval relatívne vysokú úroveň minimálnych oprávnených investícií brániacu mnohým malým producentom oviec podávať žiadosti. Uvedené sa zmenilo a minimálna úroveň sa znížila tak, aby sa pritiahlo viacej žiadateľov. Tento postup bol do istej miery úspešný, avšak nemohol dostatočne kompenzovať veľký počet farmárov na čiastočný úväzok s produkciou oviec skôr ako dodatočným príjmom než hlavným príjmom.

Ako bolo uvedené na začiatku tejto kapitoly, kvantifikovaný cieľ pre toto opatrenie je 210 projektov v období rokov 2000 – 2006. Program SAPARD bol implementovaný na Slovensku počas obdobia takmer troch rokov, zodpovedajúcich polovici finančných zdrojov, ktoré sú k dispozícii, pričom by sa potom očakávalo, že sa mohlo implementovať polovica z 210 projektov, čo je 105 projektov. Uvedené znamená, že programu chýba 87 projektov, ktoré treba implementovať, aby sa dosiahlo 50 percent kvantifikovaného cieľa. Preto by sa malo zdôrazniť, že počet schválených projektov je veľmi nízky (18) a že analýza regionálneho rozdelenia je z toho dôvodu štatisticky veľmi krehká. Napriek tomu je nepochybne zaujímavou otázkou, prečo bolo dosiaľ implementovaných iba 17 percent (18 schválených projektov v porovnaní s cieľom 105). Cieľ sa zdá byť stanovený takým spôsobom, ktorý viac odrážal akési zbožné pranie než skutočné reálne posúdenie absorpčnej kapacity sektora oviec na Slovensku. Stanoveným politickým cieľom bolo posilniť sektor oviec, pretože Slovensko malo a naďalej má dobré prírodné podmienky pre chov oviec v hornatých oblastiach – veľkú plochu pastvín, ktorú nemôžu využívať iné produkčné podsektory. Avšak je zrejmé, že chovatelia oviec v týchto regiónoch neboli schopní využiť program a nepodali žiadosti v plánovanom rozsahu, hoci Žilina si v porovnaní s ostatnými regiónmi počínala pomerne dobre.

4.1.2 Investície do produkcie hydínových výrobkov, vrátane chovu hydiny

Podľa programu SAPARD by sa toto podopatrenie malo „*týkať fariem s produkciou 15 až 60 miliónov vajec ročne, čo je približne 35 fariem. Celková produkcia vajec na Slovensku je v súčasnosti približne 1 250 000 000 vajec, pričom vo veľkochovoch sa produkuje približne 800 500 000 vajec. Tento počet fariem má podiel na celkovej produkcii vajec Slovenska približne 38 percent a na produkcii veľkochovov približne 59 %. Z celkového počtu hydínových fariem na Slovensku je podiel týchto fariem približne 19 percent. Medzi veľkochovnými farmami nosníc sa toto týka približne 80 % fariem.*

Opatrenie sa bude týka reprodukčného chovu hydiny, t. j. fariem, ktoré sa venujú produkcii jednodňovej hydiny určenej na priamu produkciu hydínového mäsa. Farmy musia vyprodukovať minimálne 6 000 000 jednodňových kurčiat alebo 1 000 000 jednodňových moriek, alebo 350 000 kačíc za rok. Opatrenie by sa malo týkať približne 8 fariem pokrývajúcich viac ako 50 % slovenskej produkcie jednodňovej hydiny.“ (program SAPARD strana 96).

Ako bolo uvedené v tabuľke 3, porov. vyššie, kvantifikovaný cieľ pre toto opatrenie je celkovo 31 projektov. Z citátu je zrejmé, že toto podopatrenie je zamerané na osobitný druh produkcie a chovu hydiny a že kvantifikovaný cieľ je blízko plného počtu vymedzenej populácie fariem v rámci podsektora. Nasledovná tabuľka na druhej strane ukazuje, že vo všeobecnosti je na Slovensku – bez Bratislavy – 12 382 producentov hydiny, avšak údaje nám neposkytujú konkrétne informácie o počte producentov hydiny v súlade s cieľmi podopatrenia. Tabuľka okrem toho ukazuje rozdelenie producentov hydiny medzi krajinami, pričom ako hlavný kraj pre producentov hydiny udáva Nitru.

Tabuľka 10: Počet producentov hydiny

Kraj	Počet producentov hydiny	Proporčné rozdelenie (%)
Bratislava	(159)	neuplatňuje sa
Trnava	1 273	10,28
Trenčín	664	5,36
Nitra	3 163	25,55
Žilina	1 831	14,79
Banská Bystrica	2 272	18,35
Prešov	1 260	10,18
Košice	1 919	15,50
Celkom s BA	12 541	neuplatňuje sa
Celkom	12 382	100

Zdroj: Cenzus 2003

S použitím tej istej metodológie, ako je uvedená vyššie, a bez Bratislavy, je proporčné rozdelenie predložených a schválených projektov také, ako je udané v tabuľke. Uvedené znamená, že by sa malo očakávať, že Nitra a Banská Bystrica sú kraje s väčšinou projektov SAPARD.

Zo 49 schválených projektov SAPARD je najväčší rozdiel medzi schválenými a očakávanými projektmi v západoslovenských krajoch, ktorými sú Nitra, Trnava a Trenčín. Ako je spomenuté vyššie, Nitra je charakterizovaná najvyšším sústredením producentov hydiny, kde sa sústreďuje jedna štvrtina slovenských producentov hydiny, pričom Trnava má vyšší počet ziskových podnikov² vo všeobecnosti v rámci poľnohospodárstva a produkuje najvyššiu pridanú hodnotu na hektár, čo signalizuje, že produkčné štruktúry sú efektívnejšie a že v tomto kraji je prítomná ekonomika rozsahu. Podľa tabuľky uvedenej nižšie je Nitra krajom s najvyšším objemom produkcie, ktorý je takmer dvojnásobný oproti Trenčínu, ktorý je druhým najväčším krajom, čo sa týka objemu produkcie.

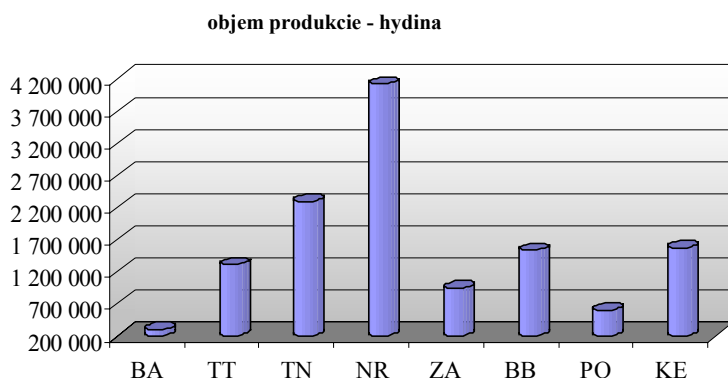
Tabuľka 11: Počet schválených a očakávaných projektov:

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	7	5	140
Trenčín	6	3	200
Nitra	28	12	233
Západ celkom	41	17	241,18
Žilina	0	7	-
Banská Bystrica	4	9	44
Stred celkom	4	16	25
Prešov	1	5	20
Košice	3	8	38
Východ celkom	4	13	30,77
Celkom	49	49	100

Zdroj: Poľnohospodárska platobná agentúra – PPA

² Poľnohospodársky základný priemysel

Počet schválených projektov je nižší, ako sa očakávalo v Žiline, Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach. Tieto regióny sú vo všeobecnosti charakterizované nižším podnikovým príjmom, čo sa

týka zisku a nízkej koncentrácie produkcie, t. j. viac malých podnikov s nižším počtom zvierat na farmu.

Podľa programu SAPARD sa v rámci sektoru hydiny očakávala implementácia celkom 31 projektov. Tento cieľ bol dosiahnutý, čo je na jednej strane pozitívne, avšak na druhej strane sa 31 projektov zdá byť nízkym cieľom berúc do úvahy, že na Slovensku je 12 382 producentov hydiny, samozrejme v závislosti od miery koncentrácie, a, ako bolo naznačené predtým, nemáme žiadne konkrétne údaje o počte fariem/producentov v zhode s kritériami oprávnenosti.

4.1.3 Investície do produkcie ovocia, zeleniny a bylín

Podpora v rámci tohto podopatrenia sa týka modernizácie a inovácie technológie na úrovni farmy:

- pozberové spracovanie ovocia a zeleniny (nákup pozberových liniek),
- používanie vhodných baliacich materiálov, ktoré pomáhajú dosahovať vyššiu konkurencieschopnosť produktov z domácej produkcie a ich predajnosť,
- zlepšovanie štandardov skladovania ovocia a zeleniny a inovácia technológie (sušenie).

V programe bol operačný cieľ vymedzený 5-7 projektmi, pričom v každom ohľade ide iba o veľmi nízky počet, keďže na Slovensku možno identifikovať 3 162 producentov zeleniny, pričom najväčšími regiónmi, čo sa týka počtu producentov, sú Nitra, Trnava a Trenčín.

Tabuľka 12: Počet producentov ovocia a zeleniny

Kraj	Počet producentov	Proporčné rozdelenie (%)
Bratislava	(114)	neuplatňuje sa
Trnava	504	15,94
Trenčín	533	16,86
Nitra	998	31,56
Žilina	35	1,11
Banská Bystrica	317	10,03
Prešov	281	8,89
Košice	494	15,62
Celkom s BA	3 276	neuplatňuje sa
Celkom	3 162	100

Zdroj: Cenzus 2003

V tabuľke je zobrazené relatívne rozdelenie financií medzi producentov ovocia, zeleniny a bylín. Podľa tohto rozdelenia by mal Nitriansky kraj získať podporu pre 32 % svojich projektov, zatiaľ čo Trnavský a Trenčiansky kraj pre 16 % alebo 17 % svojich projektov.

Výrazne vyšší počet schválených projektov sa koncentruje v Trnave a Nitre, kde podmienky pre produkciu alebo pestovanie ovocia a zeleninárstvo sú dobré. Tieto regióny sú navyše charakterizované vysokým sústredením producentov.

Vysoký počet schválených projektov v Trnave je spojený s vysokou príjmovou situáciou, tradíciou pestovania ovocia a zeleniny a vysokým sústredením výmery pôdy pre pestovanie ovocia, zeleninárstvo a kvalitnými projektmi. Juhozápadný región Slovenska je charakterizovaný pestovaním ovocia a zeleninárstvom a dobrými distribučnými kanálmi.

Tabuľka 13: Počet schválených a očakávaných projektov

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	26	12	217
Trenčín	15	13	115
Nitra	22	23	96
Západ celkom	63	38	165,79
Žilina	0	1	-
Banská Bystrica	4	7	57
Stred celkom	4	8	50
Prešov	4	7	57
Košice	4	12	33
Východ celkom	8	19	42,11
Celkom	75	75	100

Zdroj: PPA

Nízky počet schválených projektov (4) možno nájsť v Košiciach, čo je prekvapujúce, keďže by sa mohol očakávať viac ako dvojnásobný počet projektov. Rozdiel je spôsobený nízkymi úrovňami príjmu, porov. tabuľku vyššie, a nižšou koncentráciou produkcie. Menej priaznivé oblasti pre pestovanie ovocia a zeleninárstvo, t. j. menej priaznivé prírodné podmienky, zlá kvalita pôdy a hornaté oblasti spôsobujú nižší počet schválených projektov v Banskej Bystrici a Prešove.

Z uvedených informácií možno konštatovať v porovnaní s ostatnými regiónmi Slovenska výraznú odchýlku v distribúcii projektov v prospech regiónov západného Slovenska, ktoré má najlepšie prírodné a ekonomické podmienky na pestovanie ovocia a záhradkárstvo.

4.1.4 Investícia do chovu hovädzieho dobytká

Ako možno vidieť z nasledovnej tabuľky 17 chovateľmi dobytká je na Slovensku 6 777 (s Bratislavou 6 834) fariem. Najvyššiu koncentráciu chovateľov dobytká možno nájsť v Žiline, po ktorej nasleduje Banská Bystrica a v Prešove, pričom Trnava a Trenčín sú dva kraje s najnižším počtom chovateľov.

Malo by sa tiež poznamenať, že pre toto podopatrenie nebol v programe SAPARD určený žiadny operačný cieľ, čo je pravdepodobne z toho dôvodu, že uvedené podopatrenie bolo zavedené neskôršie ako ostatné podopatrenia v rámci opatrenia č. 1. To isté platí pre podopatrenie ohľadom ošípaných³.

Tabuľka 14: Počet chovateľov dobytká

Kraj	Počet producentov	Proporčné rozdelenie (%)
Bratislava	(57)	neuplatňuje sa
Trnava	352	5,19
Trenčín	312	4,60
Nitra	435	6,42
Žilina	2 084	30,75
Banská Bystrica	1 435	21,17
Prešov	1 498	22,10
Košice	661	9,75
Celkom s BA	6 834	neuplatňuje sa
Celkom	6 777	100

Zdroj: Cenzus 2003

Bez Bratislavy možno proporčné rozdelenie predložených a schválených projektov potom očakávať v podobe, v akej ho udáva tabuľka 14. Uvedené znamená, že Žilinský kraj by mal dostať 10 projektov na každé dva projekty prijaté pre Trnavu a Trenčín.

Schválené projekty sa nahromadili v nasledovných krajoch: Trnava, Trenčín a Nitra, keďže tieto absorbovali 70 percent všetkých podporovaných projektov. Hlavný rozdiel medzi schválenými a očakávanými projektmi bol zistený v Trnave, kde bolo 6-krát viac schválených projektov ako očakávaných projektov a v Nitre, kde bolo 4-krát viac schválených ako očakávaných projektov. Na druhej strane výrazne nižší počet projektov bol schválený v krajoch: Žilina, Banská Bystrica, Prešov a Košice.

Trnava, Trenčín a Nitra sú charakterizované najvyššou pridanou hodnotou na hektár (3 – 4-násobok pridanej hodnoty na hektár zvyšných regiónov), vyšším počtom dobytká na farmu, lepšou príjmovou situáciou a preto možno tiež kvalifikovanejšími projektmi.

³ Aktuálne vyčíslenie cieľov nie je dostupné v poslednom SAPARD programe, ktorý MP SR poskytlo.

Tabuľka 15: Počet schválených a očakávaných projektov

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	51	8	638
Trenčín	19	7	271
Nitra	40	10	400
Západ celkom	110	25	440
Žilina	7	48	15
Banská Bystrica	10	33	30
Stred celkom	17	81	20,99
Prešov	17	35	49
Košice	13	16	81
Východ celkom	30	51	58,83
Celkom	157	157	100

Source: APA

4.1.5 Investície do chovu ošípaných

Na Slovensku je registrovaných celkovo 13 733 (s Bratislavou 13 859) chovateľov ošípaných, pričom títo sú rovnomerne rozdelení medzi rozličné regióny. Výnimkou je Trenčín, kde je iba 516 producentov. Pre toto podopatrenie nebol vymedzený žiadny kvantifikovaný cieľ, pričom toto podopatrenie bolo okrem toho zahrnuté do programu v neskoršej fáze implementácie programu za účelom zvýšenia finančného príjmu prostredníctvom širšieho sektorového rozsahu programu.

Tabuľka 16: Regionálne rozdelenie chovateľov ošípaných

Kraj	Počet producentov	Proporčné rozdelenie (%)
Bratislava	(126)	neuplatňuje sa
Trnava	2 045	14,89
Trenčín	516	3,76
Nitra	2 573	18,74
Žilina	2 083	15,17
Banská Bystrica	2 626	19,12
Prešov	1 720	12,52
Košice	2 170	15,80
Celkom s BA	13 859	neuplatňuje sa
Celkom	13 733	100

Zdroj: Cenzus 2003

Proporčné rozdelenie chovateľov ošípaných je uvedené v tabuľke. Bez Bratislavy by sa potom proporčné rozdelenie predložených a schválených projektov mohlo očakávať v podobe, v akej ho udáva tabuľka 16. Uvedené znamená, že Nitra a Banská Bystrica by mali dostať 10 projektov, pričom Trnava, Žilina a Košice môžu očakávať 8 a Prešov 7, zatiaľ čo Trenčín zostávajú len 2 projekty.

V porovnaní s očakávaným rozdelením projektov sa schválené projekty koncentrujú v Nitre, Trnave a Trenčíne. Tieto tri kraje absorbovali takmer 84 percent schválených projektov, hoci na tieto kraje

pripadá iba jedna tretina (37 percent) producentov. Znamená to značnú disproporciu spôsobenú vysokým sústredením objemu produkcie (hlavná časť slovenskej produkcie) v týchto regiónoch.

Malé počty schválených projektov v regiónoch strednej a východnej časti Slovenska sú spôsobené vyšším počtom malých podnikov, nízkou koncentráciou produkcie a zreteľne nižšou kvalitou žiadostí projektov. Menšie podniky majú menšie šance a vyhliadky na vypracovanie kvalitných projektov. Sú menej ziskové, pričom majú menší počet zvierat a menej kvalitný ľudský kapitál. Nadmerné zastúpenie západoslovenský krajov je opäť spôsobené vyššími úrovňami príjmov a vysokou koncentráciou produkcie.

Tabuľka 17: Počet schválených a očakávaných projektov

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	17	9	189
Trenčín	3	2	150
Nitra	31	11	282
Západ celkom	51	22	231,82
Žilina	0	9	-
Banská Bystrica	6	12	50
Stred celkom	6	21	28,57
Prešov	2	8	25
Košice	2	10	20
Východ celkom	4	18	22,22
Celkom	61	61	100

Zdroj: PPA

4.1.6 Súhrn zistení v prípade Opatrenia č. 1

V rámci Opatrenia č. 1 bolo v rámci programu SAPARD podporených okolo 370 projektov. Vyššie uvedená analýza ukazuje, že takmer 75 percent projektov sa sústredilo v troch krajoch: Trnava, Nitra a Trenčín. Uvedené ukazuje, že k značnému sústredeniu projektov dochádza v západoslovenskom regióne. Táto časť Slovenska je charakterizovaná relatívne vyššou príjmovou situáciou, vyššou pridanou hodnotou na hektár, vyššou koncentráciou produkcie a väčšími podnikmi, spolu s vyšším podielom vyškolených farmárov. Zdá sa, že túto koncentráciu určujú tieto činitele, spolu s prírodnými podmienkami v podobe dobrej poľnohospodárskej pôdy.

Táto regionálna disproporcia medzi východným, stredným a západným Slovenskom neprispieva k rozšíreniu rovnováhy medzi regiónmi v obchodných štruktúrach v poľnohospodárstve a v podpore poskytovanej farmárom v znevýhodnených oblastiach. Naopak, prispeje k prehĺbeniu súčasných regionálnych nerovností (regionálne rozdiely) v poľnohospodárskych obchodných štruktúrach na Slovensku. Zistenia sú rekapitulované v nasledujúcej tabuľke. Tabuľka zobrazuje nedostatočné výkony v regiónoch stredného a východného Slovenska a nadpriemerné výkony západoslovenských regiónov.

Tabuľka 18: Nadpriemerný/podpriemerný výkon na kraje a podopatrenia, počet projektov v percentách v porovnaní s očakávaným počtom

Kraj	Podopatrenie				
	Ovce	Hydina	Ovocie a zelenina	Dobytok	Ošípané
Trnava	(0 projektov)	140	217	638	189
Trencin	100	200	115	271	150
Nitra	50	233	96	400	282
Žilina	200	(-7 projektov)	(-1 projekt)	15	(-9 projektov)
Banská B	107	44	57	30	50
Presov	(-3 projekty)	20	57	49	25
Košice	200	38	33	81	20

Nadpriemerný a podpriemerný výkon je udávaný v percentách. Výsledok vyšší ako 100 percent ukazuje, že kraj dostal viac projektov, ako sa očakávalo, a naopak. V niektorých bunkách tabuľky údaj nie je v percentách, avšak je vyjadrený absolútnym negatívnym číslom. Tento výsledok sa objavuje vtedy, keď kraj nemal v rámci podopatrenia žiadny projekt napriek tomu, že by sa bol očakával. Napr. Žilina by mala mať 9 projektov v rámci produkcie ošípaných, avšak nemala žiadny.

Ak prenesieme údaje o zistenom výkone v počte projektov do výšky verejných investícií, dostaneme nasledovnú tabuľku, ktorá ukazuje očakávaný prídely verejných finančných prostriedkov podľa jednotlivých podopatrení a celkový výsledok pre opatrenie č. 1 porovnaním jednotlivých regiónov k zistenému celkovému prídely. Dva stĺpce celkom napravo v tabuľke ukazujú rozdiel medzi očakávaným a zisteným prídely a výkon v percentách. Nadpriemerný výkon je opäť zobrazený percentuálnym údajom vyšším ako 100, zatiaľ čo podpriemerný výkon udáva číslo nižšie ako 100.

Tabuľka 19: Opatrenie č. 1 – Očakávané a zistené prídely verejných finančných prostriedkov, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

Kraje	Podopatrenia, očakávané					Všetky opatrenia, očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
	Ovce	Hydina	Ovocie a zelenina	Dobytok	Ošípané				
Trnava	0	1181	1943	667	1238	5029	12467	7438	248
Trenčín	34	469	1570	507	137	2717	4356	1639	160
Nitra	54	2029	2057	757	1321	6218	13480	7262	217
Západ celkom	88	3679	5570	1931	2696	13964	30303	16339	217,01
Žilina	3313	1076	130	4313	1080	9912	1543	-8369	16
Banská Bystrica	342	1220	1158	1447	1686	5853	2840	-3013	49
Stred celkom	3655	2296	1288	5760	2766	15765	4383	-11382	27,80
Prešov	222	460	874	2096	412	4064	1721	-2343	42
Košice	139	2305	1776	1123	500	5843	2751	-3092	47
Východ celkom	361	2765	2650	3219	912	9907	4472	-5435	45,14
Celkom	4104	8740	9508	10910	6374	39636	39158	-	-

Z tabuľky vyplýva, že Trnava si pri rozdeľovaní (pritiahnutí) verejných financií počínala veľmi dobre, keď získala 2,5-krát viac, než sa očakávalo, kým Žilina dosiahla pomerne slabé výsledky, keď pritiahla len 16 % očakávaného objemu verejných financií. Nasledujúca tabuľka ponúka pohľad na východné, stredné a západné Slovensko.

Tabuľka 20: Opatrenie č. 1 – alokácia finančných prostriedkov pre západ a východ Slovenska, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
Západ	13964	30303	16339	217.01
Stred	15765	4383	-11382	27.80
Východ	9907	4472	-5435	45.14

Západ: Trnava, Trenčín, Nitra. Stred: Banská Bystrica, Žilina, Východ: Prešov, Košice.

Výsledok znamená, že východoslovenské a stredoslovenské regióny pritiahli spolu len tretinu očakávaných verejných financií. Regióny západného Slovenska pritom získali vyše dvojnásobný očakávaný objem financií. Vyjadrené v peniazoch, regióny východného a stredného Slovenska dosiahli deficit takmer 17 mil. EUR v porovnaní s objemom, ktorý mohli získať.

Dôležitým činiteľom, ktorý treba zvážiť čo sa týka vysvetľovania regionálneho rozdelenia, sú poradenské služby poskytované farmárom regionálnymi kancelármi. Podľa strednodobého hodnotenia programu SAPARD 34 percent príjemcov vo všeobecnosti v rámci opatrenia č. 1 považovalo informácie poskytnuté regionálnymi kancelármi za *nedostačujúce*. Jeden kritický bod sa týkal skutočnosti, že informácie o podporných dokumentoch neboli jasné. Takmer 40 percent sa vyslovilo, že bolo obtiažne získať podporné dokumenty a 80 percent tvrdilo, že príslušné organizácie boli iba čiastočne pripravené alebo zle pripravené na túto úlohu. Rovnako dôležité vo vzťahu k aktuálnej diskusii však je, že značný podiel príjemcov pociťoval, že nedisponovali potrebnými zručnosťami alebo vedomosťami na prípravu žiadosti o podporu. Okrem toho, podľa následného prieskum zo strednodobého hodnotenia, 81 percent využilo poradcu.

Dôležitosť ľudského faktora pri určovaní dôvodov pre uprednostňované čerpanie projektov podopiera nasledovné. Z monitorovacích tabuliek MP SR nie je možné vidieť, koľko projektov bolo v rámci každého podopatrenia odmietnutých na regionálnej úrovni. Avšak, boli sme informovaní, že Nitra podala 137 projektov a Trnava 115. Počty zamietnutých sú pre Nitru 13 a pre Trnavu 9. Tieto údaje dokumentujú, že jestvuje spojenie na úrovni opatrenia medzi podanými/schválenými projektmi a prístupom k ľudským zdrojom/úrovňou vzdelania, keďže Nitra a Trnava sú dva kraje s najvyššou úrovňou vzdelaných farmárov a dva kraje s najvyššou pridanou hodnotou na hektár.

Navyše k vyššie uvedenému sa javí ako vhodné zobrať do úvahy, že program SAPARD konkuroval národným programom. Pred a súčasne s programom SAPARD farmári dostávali grantovú pomoc alebo nízkoúročené pôžičky na investície do modernizácie budov, strojov a zariadenia v rámci národných programov na podporu poľnohospodárstva. Rozsah tejto pomoci a kritériá oprávnenosti programu sa z roka na rok líšili podľa vývoja situácie, napr. počasie a trhov v rozličných sektoroch. Do určitej miery bola cieľom stabilizácia príjmu ako aj reštrukturalizácia. Žiadosti sa schvaľovali na základe úplne základných informácií o projekte, overenie výdavkov sa predkladalo po prijatí platby, pričom technická kontrola sa previedla iba na vzorke projektov. Uvedené je v protiklade k požiadavkám SAPARD-u, kde farmári musia predložiť podrobné opisy svojho projektu, finančné záznamy a predstavy tak pre projekt, ako aj podnik žiadateľa, veľký počet potvrdení ohľadom čestného úmyslu svojich investícií, sami za seba a za svoj podnik, pričom platba sa prijme až po vykonaní návštevy za účelom technickej kontroly s cieľom potvrdiť investíciu a predloženie účtov za

všetky oprávnené výdavky. Uvedené znamená, že jestvovalo uprednostňovanie smerom k národným podporným programom, o znevýhodňovalo program SAPARD, pričom toto uprednostňovanie mohlo byť silnejšie v regiónoch so slabšími ľudskými zdrojmi ako v regiónoch so silnými ľudskými zdrojmi.

4.2 Opatrenie č. 2: Spracovanie a predajnosť

Celkovým cieľom opatrenia spracovania a predajnosti je „zabezpečiť ďalší rozvoj jednotlivých odvetví potravinárskeho priemyslu a uľahčiť ich aktuálne prispôsobovanie sa legislatívnemu rámcu a ekonomickým podmienkam Európskej únie, aby bolo možné zamerať podporu smerom k zvyšovaniu konkurencieschopnosti v produkcii potravín a plnení Acquis“.

Operačným cieľom pre opatrenie č. 2 je podpora zlepšenia technologických liniek v 25-35 spoločnostiach. Ako bolo spomenuté v tabuľke 1 vyššie, v rámci tohto opatrenia bolo schválených 204 projektov. Operačný cieľ bol, inými slovami povedané splnený na niekoľko sto percent. Kvantifikované ciele nie sú však také, ako sú podrobne uvedené v prípade opatrenia č. 1, z čoho vyplýva, že nie je možné povedať nič o tom, ako sa predpokladá rozdelenie 25 – 35 projektov medzi podopatrenia. Aktuálne rozdelenie projektov na úrovni podopatrení v rámci opatrenia č. 2 je nasledovné.

Tabuľka 21: Opatrenie č. 2 Regionálne rozdelenie projektov (počty) a verejná podpora (v tis. eur)

Podopatrenia	Celkové verejné investície v tis. eur	Celkový počet schválených projektov	Schválené projekty						
			BB	KE	NR	PR	TN	TT	ZA
Hydina	7 019	43	283	284	1 692	278	294	1 239	2 950
			1	3	12	5	1	3	18
Mäso	14 391	77	3 363	450	1 958	4 689	2 439	1 203	288
			14	4	15	18	12	12	2
Mlieko	7 393	36	1.399	776	228	301	847	3 121	721
			5	3	3	3	3	12	7
Ovocie, zelenina, hotové potraviny	5 215	37	402	172	286	844		3 511	
			3	1	5	6		22	
Ryby	1 269	11		603		356		129	181
				2		4		3	2
Celkom Opatrenie č. 2	35 287	204	5 447	2 285	4 164	6 469	3 580	9 203	4 139

Rozhodli sme sa zahrnúť nasledovnú tabuľku, ktorá ukazuje vývoj ziskov a strát v jednotlivých podsektoroch potravinárskeho priemyslu ako referencie pre posúdenia v ďalšej časti správy.

Tabuľka 22: Zisky a strata slovenského potravinárskeho priemyslu, roky 2002 a 2003

Podsektor	Zisk/strata v mil. Sk	
	2002	2003
Mliekarenstvo	-171	-634
Cukor	621	320
Cukrovinky a cestoviny	196	213
Hydina	23	-153
Mäso	269	331
Mlynárstvo	75	47
Pekárne	49	22
Konzervárne	277	392
Škrob	395	321
Liehovary	85	28
Mraziarenstvo	48	46
Pivo a slad	-382	13
Nealkoholické nápoje	-63	43
Tuky a kozmetika	118	136
Víno	31	118

Zdroj: Štatistická ročenka 2004

4.2.1 Spracovanie hydiny

Spracovanie hydiny bolo cieľom v rámci programu od jeho spustenia, pričom bolo v súlade s podporou zacielenou na producentov a chovateľov hydiny v rámci opatrenia č. 1. Počet spoločností spracovávajúcich hydinu mimo kraja Bratislava činí celkovo 40, pričom takmer polovica spoločností sa nachádza v krajoch Nitra a Prešov.

Tabuľka 23: Regionálne rozdelenie spracovateľských spoločností

Kraj	Počet spracovateľských spoločností	Proporčné rozdelenie
Bratislava	(10)	neuplatňuje sa
Trnava	6	15,0
Trenčín	3	7,5
Nitra	10	25,0
Žilina	4	10,0
Banská Bystrica	2	5,0
Prešov	9	22,5
Košice	6	15,0
Celkom s BA	50	neuplatňuje sa
Celkom	40	100

Zdroj: Cenzus 2003

Bez Bratislavy proporčné rozdelenie predložených a schválených projektov podľa vyššie spomenutého vzťahu možno potom očakávať v podobe uvádzanej tabuľkou. Uvedené by potom poukazovalo na to, že väčšina projektov by sa mala očakávať v Nitre a Prešove.

Podľa proporčného rozdelenia by sa v Žiline dali očakávať 4 projekty, avšak v skutočnosti sa v Žilinskom kraji nachádza 18 projektov, resp. 42 percent zo 43 schválených projektov v rámci opatrenia č. 2, pričom Prešov dostal iba polovicu očakávaných projektov, čo znamená 5, a nie očakávaných 10 projektov.

Tabuľka 24: Počet schválených a očakávaných projektov

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	3	6	50
Trenčín	1	3	33
Nitra	12	11	109
Západ celkom	16	20	80,0
Žilina	18	4	450
Banská Bystrica	1	2	50
Stred celkom	19	6	316,66
Prešov	5	10	50
Košice	3	7	43
Východ celkom	8	17	47,06
Celkom	43	43	100

Zdroj: Poľnohospodárska platobná agentúra

V rámci tohto opatrenia je veľmi vysoké sústredenie projektov v Nitre a Žiline, ktoré absorbujú spolu takmer dve tretiny (70 percent) všetkých schválených projektov.

Počet producentov hydiny je – ako je dobre známe z vyššie uvedeného – vysoký v Nitre. Zvláštne rozdelenie projektov v Žiline je predsa len zaujímavé: sčasti preto, lebo počet producentov hydiny je nízky (4), pričom sa vykazuje vysoký stupeň sústredenia na niekoľko úspešných producentov, a sčasti preto, lebo v Žiline neboli schválené žiadne projekty pre hydinu pre opatrenie č. 1.

V rámci programu SAPARD bolo zo Žilinského kraja pre opatrenie č. 2 predložených celkovo 49 projektov. 29 z týchto projektov bolo schválených, z toho 18 je v rámci priemyslu spracovania hydiny rozdelených medzi 4 spracovateľské spoločnosti.

4.2.2 Mäso

Na Slovensku je zaznamenaných celkovo 611 mäsospracovateľských spoločností, z ktorých sa 88 nachádza v Bratislave. Napriek tomu v tejto analýze bola Bratislava vynechaná, a preto narábame iba s 523 spoločnosťami.

Tabuľka 25: Počet spracovateľských spoločností

Kraje	Počet spracovateľských spoločností	Proporčné rozdelenie
Bratislava	(88)	neuplatňuje sa
Trnava	95	18,16
Trenčín	73	13,96
Nitra	86	16,44
Žilina	64	12,24
Banská Bystrica	55	10,52
Prešov	92	17,60
Košice	58	11,09
Celkom s BA	611	neuplatňuje sa
Celkom	523	100

Zdroj: Agreoregister SR

Rozloženie spracovateľských spoločností je pomerne rovnomerné, pričom Trnava a Prešov majú po 95. Banská Bystrica má najnižší počet spoločností (55). Proporčné rozdelenie je uvedené v tabuľke vyššie.

Väčšina schválených projektov (39) sa sústreďuje v západoslovenských regiónoch. Nasleduje východoslovenský región s 22 projektmi. Na strednom Slovensku bolo schválených len 16 projektov. Takýto výsledok sa pri zoskupení regiónov do troch hlavných oblastí mohol očakávať, pozri tabuľku 26 nižšie.

Tabuľka 26: Počet schválených a očakávaných projektov

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	12	14	86
Trenčín	12	11	109
Nitra	15	13	115
Západ celkom	39	38	102,63
Žilina	2	9	22
Banská Bystrica	14	8	175
Stred celkom	16	17	94,12
Prešov	18	14	129
Košice	4	8	50
Východ celkom	22	22	100
Celkom	77	77	100

Zdroj: PPA

Vyšší počet schválených projektov, ako sa očakávalo, možno vysvetliť skutočnosťou, že viacero projektov bolo schválených v rámci jednej spoločnosti (napr. MECOM, a.s. a NORD SVIT, a.s.). V kraji Žilina a Košice je počet schválených projektov značne nižší ako počet očakávaných projektov.

O projekty žiadali najväčšie spoločnosti, ktoré sa snažili o dosiahnutie súladu s hygienickými predpismi EÚ. Množstvo malých spoločností, ktoré nespĺňali požiadavky, bolo zatvorených.

Takmer v každom kraji sa objavilo niekoľko subjektov prvého druhu, s výnimkou Košíc a Žiliny, kde najväčšie bitúny išli do konkurzu.

4.2.3 Mlieko

Na Slovensku sa nachádza 102 mliekospracovateľských spoločností (109 s Bratislavou), s najvyšším sústredením v Žiline (28) a najnižším počtom v Prešove. Proporčné rozdelenie založené na vzťahu uvedenom v tabuľke 26 je vypočítané a uvedené v nasledovnej tabuľke. Z tejto tabuľky možno očakávať, že Prešov je kraj s najmenej projektmi.

Tabuľka 27: Počet spracovateľských spoločností

Kraj	Počet spracovateľských spoločností	Proporčné rozdelenie
Bratislava	(7)	neuplatňuje sa
Trnava	19	18,63
Trenčín	16	15,69
Nitra	10	9,80
Žilina	28	27,45
Banská Bystrica	11	10,78
Prešov	6	5,88
Košice	12	11,76
Celkom s BA	109	neuplatňuje sa
Celkom	102	100

Zdroj: Agroregister SR

Výrazne vyšší počet schválených projektov sa sústreďuje v kraji Trnava (1,7-krát viac schválených projektov ako očakávaných projektov). Tento rozdiel je spôsobený sústredením niekoľkých projektov v rámci jednej spoločnosti, čo by tiež signalizovalo, že uvedená spoločnosť bola schopná poskytnúť solídne a dobre zdokumentované žiadosti projektov.

Počty schválených projektov sú o niečo vyššie ako sa očakávalo v Banskej Bystrici a Prešove, pričom počet schválených projektov vo zvyšných krajoch je poddimenzovaný. V rámci tohto opatrenia možno nájsť významné nahromadenie projektov v jednej alebo niekoľko málo spracovateľských spoločnostiach. Z 36 projektov iba 19 percent je jednotlivých (jedna spoločnosť – jednej projekt), zvyšné projekty sú sústredené do niekoľko málo spoločností, napr. jedna veľká spoločnosť dostala podporu na 10 projektov.

Tabuľka 28: Počet schválených a očakávaných projektov

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	12	7	171
Trenčín	3	6	50
Nitra	3	3	100
Západ celkom	18	16	112,5
Žilina	7	10	70
Banská Bystrica	5	4	125
Stred celkom	12	14	85,71
Prešov	3	2	150
Košice	3	4	75
Východ celkom	6	6	100
Celkom	36	36	100

Zdroj: PPA

4.2.4 Ovocie a zelenina

Podľa nasledovnej tabuľky je na Slovensku zaregistrovaných 290 spracovateľských spoločností ovocia a zeleniny (326 s Bratislavou). Ich regionálne rozdelenie je uvedené v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 29: Počet spracovateľských spoločností

Kraj	Počet spracovateľských spoločností	Proporčné rozdelenie
Bratislava	(36)	-
Trnava	64	22,09
Trenčín	23	7,93
Nitra	64	22,09
Žilina	32	11,03
Banská Bystrica	33	11,38
Prešov	30	10,34
Košice	44	15,17
Celkom s BA	326	neuplatňuje sa
Celkom	290	100

Zdroj: Agroregister SR

Na základe výpočtov v tabuľke 28 možno očakávať, že Trnava a Nitra sú dva kraje s najvyšším počtom projektov. Pozerajúc sa na skutočné rozdelenie projektov v tabuľke 28 sa javí, že najvyšší rozdiel medzi schválenými a očakávanými projektmi jestvuje v Trnave. V Trnave sa očakávalo 8 projektov, pričom schválených bolo 22. Opäť jedným rozumným vysvetlením je nahromadenie projektov v rámci niekoľko málo spoločností a tiež že tieto spoločnosti sú schopné vypracovať dobré a kvalitné projekty. Nakoniec, tento kraj má v porovnaní s ostatnými krajinami – okrem Bratislavy – priaznivé distribučné kanály ku konečným zákazníkom (vysoký počet supermarketov v blízkosti), nízku nezamestnanosť, a preto vysokú kúpnu silu medzi populáciou, čo sa tiež odráža v nízkej úrovni samozásobovania. Tieto činitele sa považujú za také, ktoré majú pozitívny dopad na spotrebiteľský dopyt a na spracovateľské spoločnosti v Trnave.

Tabuľka 30: Počet schválených a očakávaných projektov:

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	22	8	275
Trenčín	0	3	-
Nitra	5	8	63
Západ celkom	27	19	142,11
Žilina	0	4	-
Banská Bystrica	3	4	75
Stred celkom	3	8	37,50
Prešov	6	4	150
Košice	1	6	17
Východ celkom	7	10	70,0
Celkom	37	37	100

Zdroj: PPA

4.2.5 Ryby

Sektor spracovania rýb je na Slovensku relatívne malý, zahrňujúci 34 spoločností zaoberajúcich sa spracovaním rýb (39 s Bratislavou), pričom však iba hŕstka spoločností má viac ako 20 zamestnancov. Košice sú hlavným krajom tohoto sektora, čo dokladuje umiestnenie jednej tretiny spoločností v tomto kraji.

Tabuľka 31: Počet spracovateľských spoločností

Kraj	Počet spracovateľských spoločností	Proporčné rozdelenie
Bratislava	(5)	neuplatňuje sa
Trnava	2	5,88
Trenčín	3	8,82
Nitra	7	20,59
Žilina	7	20,59
Banská Bystrica	2	5,88
Prešov	2	5,88
Košice	11	32,35
Celkom s BA	39	neuplatňuje sa
Celkom	34	100

Zdroj: Agroregister SR

Proporčné rozdelenie očakávaných projektov je uvedené v nasledovnej tabuľke. Z nej vidno, že 10 projektov možno očakávať v Košiciach, zatiaľ čo Nitra a Žilina by mali po 6.

Ako bolo spomenuté na začiatku tejto časti, počet spoločností spracovávajúcich ryby na Slovensku je veľmi nízky. Pri poznávaní rozdelenia projektov sa uvedené musí vziať do úvahy. Najväčší rozdiel medzi schválenými a očakávanými projektmi možno naprieť tomu nájsť v Prešove a Trnave. Významný rozdiel môže byť spôsobený nahromadením projektov v jednej spoločnosti, t. j. 50 percent z projektov je sústredených v niekoľko málo spoločnostiach, ktorými sú Ryba Košice, s.r.o., Ryba Trnava, s.r.o., Ryba Žilina, s.r.o.

Tabuľka 32: Počet schválených a očakávaných projektov:

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	3	1	300
Trenčín	0	1	-
Nitra	0	2	-
Západ celkom	3	4	75,0
Žilina	2	2	100
Banská Bystrica	0	1	-
Stred celkom	2	3	66,66
Prešov	4	1	400
Košice	2	3	67
Východ celkom	6	4	150,0
Celkom	11	11	100

Zdroj: PPA

Rozdelenie a počet schválených projektov sa veľmi dobre hodí na slovenskú situáciu v tomto podsektore. Na Slovensku sa nachádza veľmi málo prevádzkarní spracovávajúcich ryby, pričom tieto sa sústreďujú v určitých regiónoch, najmä v Košiciach. Spotreba rýb na Slovensku je veľmi nízka – podľa Štatistickej ročenky 2001 to bolo iba 4,3 kg na hlavu. Pritom spotreba mäsa (hovädzie, bravčové, hydina) na hlavu činila 60 kg na hlavu. Údaje o produkcii rybného priemyslu zodpovedajú údajom o spotrebe, pričom domáca produkcia je určite dokonca nižšia, pretože značné množstvo spotreby rýb zásobujú dovozy. Tieto štatistiky prezentujú údaje o rybnom priemysle spojené s produkciou mraziarní, ktoré väčšinou skladujú a balia dovezené ryby. V roku 2003 produkcia mraziarní a spracovania rýb dosiahla 2 051 miliónov Sk. Toto je najnižší údaj o produkcii spomedzi 15 potravinárskych podsektorov, pričom dokonca konzervársky priemysel a škrobársky priemysel vyprodukovali viac. Produkcia spracovateľov mäsa bola šesťnásobne vyššia (13 miliárd Sk).

Porovnávaním podielu priemyslu spracovania rýb k spracovaniu mäsa vidíme, že sme schválili 11 projektov pre ryby s celkovou verejnou podporou v objeme 1,3 mil. eur v porovnaní so 77 projektmi v rámci sektora mäsa s verejnou podporou 14,4 mil. eur. Z tohto pohľadu je zastúpenie spracovateľov rýb v opatrení č. 2 viac než adekvátne.

4.2.6 Súhrn zistení o opatrení č. 2

V rámci opatrenia č. 2 bolo v rámci programu SAPARD podporených okolo 204 projektov. Takmer 43 percent projektov sa sústredilo v dvoch krajoch – 52 projektov v Trnave a 35 projektov v Nitre. Spoločnosti v týchto krajoch majú relatívne vysoký príjem, pričom tieto kraje sú navyše blízko k regiónu Bratislavy, ktorá je inštitucionálnym a finančným centrom Slovenska. Koniec-koncov, najvyššiu hustotu spracovateľských spoločností možno tiež nájsť v týchto krajoch. Sú to veľké a dobre etablované spoločnosti, a preto možno predpokladať, že majú požadované zdroje, čo sa týka peňazí a ľudských kapacít na prípravu vysokokvalitných projektov.

V regiónoch stredného a východného Slovenska (Banská Bystrica, Prešov, Košice) bolo schválených 72 projektov, čo predstavuje 35 % z celkového počtu schválených projektov. Rozdiely medzi jednotlivými regiónmi sú pri opatrení č. 2 menej očividné ako pri opatrení č. 1. V menej rozvinutých regiónoch, pre ktoré je typická menšia ekonomická sila a infraštruktúra, však možno pozorovať malú kapacitu absorbovania prostriedkov.

Nasledovná tabuľka prezentuje nadpriemerný a podpriemerný výkon regiónov podľa tých istých metód, ako sú prezentované ohľadom opatrenia č. 1.

Tabuľka 33: Nadpriemerný/podpriemerný výkon na regióny a podopatrenia, počet projektov v percentách v porovnaní s očakávaným počtom

Kraj	Podopatrenie				
	Spracovanie hydiny	Mäso	Mlieko	Ovocie a zelenina	Ryby
Trnava	50	86	171	275	300
Trenčín	33	109	50	(-3)	(-1)
Nitra	109	115	100	63	(-2)
Zilina	450	22	70	(-4)	100
Banská B	50	175	125	75	(-1)
Prešov	50	129	150	150	400
Košice	43	50	75	17	67

Pri opatrení č. 2 sa neprejavil rovnaký odklon ako pri opatrení č. 1. V jednotlivých čiastkových opatreniach však možno pozorovať veľké rozdiely. V nasledujúcej tabuľke sme dosiahnuté výsledky vyjadrili objemom pridelených verejných peňažných prostriedkov.

Tabuľka 34: Opatrenie č. 2 – Očakávané a zistené prídelý verejných finančných prostriedkov, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

Kraje	Podopatrenia					Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
	Hydina	Mäso	Mlieko	Ovocie a zelenina	Ryby				
Trnava	2478	1399	1825	1277	43	7022	9203	2181	131
Trenčín	891	2238	1694	423	115	5361	3580	-1781	67
Nitra	1552	1703	228	454	231	4168	4164	-4	100
Západ celkom	4921	5340	3747	2154	389	16551	16947	396	102.39
Žilina	656	1310	1030	564	181	3741	4139	398	111
Banská Bystrica	566	1922	1119	536	115	4258	5447	1189	128
Stred celkom	1222	3232	2149	1100	296	7999	9586	1587	119.84
Prešov	556	3635	201	563	89	5044	6469	1425	128
Košice	660	900	1035	1012	900	4507	2285	-2222	51
Východ celkom	1216	4535	1236	1575	989	9551	8754	-797	91.66
Celkom	7359	13107	7132	4829	1674	34101	35287	Neuplatňuje sa	Neuplatňuje sa

Kraje Košice na východe a Trenčín na západe podávali výkon pod očakávanú úroveň, pričom hlavne Trnava, Banská Bystrica a Prešov si počínali relatívne dobre.

Tabuľka 35: Opatrenie č. 2 – Prídelenie finančných prostriedkov pre západ, stred a východ Slovenska, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
Západ	16551	16947	396	102,39
Stred	7999	9586	1587	119,84
Východ	9551	8754	-797	91,66

Západ: Trnava, Trenčín, Nitra, Stred: Banská Bystrica, Žilina, Východ: Prešov, Košice.

Predchádzajúca tabuľka ponúka komplexný pohľad na rozdelenie verejného financovania medzi západné, stredné a východné Slovensko. Najväčší objem financií sa prerozdelením v západoslovenských regiónoch a na strednom Slovensku. Stredoslovenský región dosahuje výrazne lepšie výsledky, než sa očakávalo.

4.3 Opatrenie č. 4b: Vidiecka infraštruktúra

Opatrenie č. 4b o rozvoji vidieckej infraštruktúry sa vo viacerých ohľadoch líši od predchádzajúcich dvoch opatrení. Predovšetkým, toto opatrenie negeneruje tržby a za druhé, sa ako také natoľko nezacieluje na produktívne sektory, čím nám spôsobuje niektoré ťažkosti pri vymedzovaní zodpovedajúceho meradla pre počet schválených projektov. Rozdelenie projektov a finančných zdrojov pridelených opatreniu vidieckej infraštruktúry, opatreniu č. 4b, je prezentované v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 36: Opatrenie č. 4b Regionálne rozdelenie projektov (počty) a verejná podpora (v tis. eur)

Celkové verejné investície v tis. eur	Celkový počet schválených projektov	Schválené projekty						
		BB	KE	NR	PR	TN	TT	ZA
18 030	150	3 357	3 819	4 097	2 567	1 025	2 301	866
		27	27	30	24	7	26	9

Zdroj: MP SR a PPA

Bolo schválených celkovo 150 projektov poskytujúcich verejnú podporu 18 030 000 eur. Rozdelenie schválených projektov sa posudzuje v porovnaní s počtom obcí, ktoré sú potenciálnymi príjemcami tohoto opatrenia.

Celkový počet obcí na Slovensku, vrátane Bratislavy, je 2 883, bez Bratislavy 2 811. Regionálne rozdelenie je obsiahnuté v nasledovnej tabuľke.

Tabuľka 37: Počet obcí

Kraj	Počet obcí	Proporčné rozdelenie
Bratislava	(72)	neuplatňuje sa
Trnava	249	8,86
Trenčín	276	9,82
Nitra	350	12,45
Žilina	315	11,21
Banská Bystrica	516	18,36
Prešov	666	23,69
Košice	439	15,62
Celkom s BA	2,883	neuplatňuje sa
Celkom	2,811	100

Zdroj: Cenzus 2001

Relatívne rozdelenie financií sme vypočítali rovnakým spôsobom ako pri predchádzajúcich a čiastkových opatreniach. Výsledky sú zobrazené v tabuľke č. 37. Z tabuľky vyplýva, že Prešovský kraj získal takmer 24 % projektov, kým rozdelenie medzi zvyšnými regiónmi je pomerne rovnomerné. Až 31 % obcí sa nachádza v západoslovenských krajoch (Trnava, Trenčín, Nitra) a 69 % obcí v krajoch východného a stredného Slovenska (Žilina, Banská Bystrica, Prešov, Košice). Pri tomto regionálnom zoskupení sa 58 % všetkých projektov sa schválilo na východnom/strednom Slovensku a 42 % na západnom Slovensku. Z toho vyplýva, že na financovaní z verejných fondov sa najväčšou mierou podieľajú regióny na západe Slovenska.

Zaujímavý rozdiel tiež možno nájsť na úrovni jednotlivých krajov, kde počet schválených projektov v Trnave, Nitre a Košiciach je vyšší ako očakávané rozdelenie projektov. Rozdiely môžu byť spôsobené odchýlkami v kvalite projektov a odchýlkami v obecnom aparáte, ako aj v riadení (starostovia, obecné zastupiteľstvo), avšak tieto vysvetlenia sa v analýze nesledujú.

Tabuľka 38: Počet schválených a očakávaných projektov:

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	26	13	200
Trenčín	7	14	50
Nitra	30	19	158
Západ celkom	63	46	136,96
Žilina	9	17	53
Banská Bystrica	27	28	96
Stred celkom	36	45	80,0
Prešov	24	36	67
Košice	27	23	117
Východ celkom	51	59	86,44
Celkom	150	150	100

Zdroj: Poľnohospodárska platobná agentúra

Zmenou ukazovateľa z počtu projektov na pridelené verejné financovanie nám vychádza obraz uvedený v nasledovných dvoch tabuľkách.

Tabuľka 39: Opatrenie č. 4b – Očakávané a zistené prídely verejných finančných prostriedkov, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

Kraj	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
Trnava	1151	2301	1150	200
Trenčín	2050	1025	-1025	50
Nitra	2593	4097	1504	158
Západ celkom	5794	7423	1629	128,12
Žilina	1634	866	-768	53
Banská Bystrica	3497	3357	-140	96
Stred celkom	5131	4223	-908	82,30
Prešov	3831	2567	-1264	67
Košice	3264	3819	555	117
Východ celkom	7095	6386	-709	90,01
Celkom	18020	18032	neuplatňuje sa	neuplatňuje sa

Tabuľka 40: Opatrenie č. 4b – Prídel finančných prostriedkov pre západ, stred a východ Slovenska, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
Západ	5794	7423	1629	128,12
Stred	5131	4223	-908	82,30
Východ	7095	6386	-709	90,01

Západ: Trnava, Trenčín, Nitra, Stred: Banská Bystrica, Žilina, Východ: Prešov, Košice.

Nadpriemerné výsledky dosiahli dva z troch západoslovenských krajov, spolu 128 %. Obidva stredoslovenské regióny dosiahli spolu 82 % a jeden z dvoch východoslovenských regiónov dosiahol 90 %. Rozdiel medzi východným a stredným Slovenskom a západoslovenskými regiónmi predstavuje približne 1,6 mil. EUR.

4.4 Opatrenie č. 5: Lesné hospodárstvo

Rozdelenie projektov a súvisiacej finančnej podpory z opatrenia lesného hospodárstva je predstavený v nasledovnej tabuľke. Dosiaľ bolo schválených 36 projektov, čo predstavuje 1 483 000 eur.

Tabuľka 41: Opatrenie č. 5 Regionálne rozdelenie projektov (počty) a verejná podpora (v tis. eur)

	Slovensko a kraje							
	Slovensko	BB	KE	NR	PR	TN	TT	ZA
Celkové verejné investície v tis. eur	1.483	277	201	0	449	83	0	1.006
Celkový počet schválených projektov	36	8	4	0	7	1	0	16

Zdroj: MP a PPA

Podľa príslušných štatistických údajov je na Slovensku zaznamenaných 122 lesníckych spoločností (126 s Bratislavou), pričom väčšina spoločností sa nachádza v kraji Prešov.

Tabuľka 42: Počet lesníckych spoločností

Kraj	Počet lesníckych spoločností	Proporčné rozdelenie
Bratislava	(4)	neuplatňuje sa
Trnava	3	2,46
Trenčín	14	11,48
Nitra	2	1,64
Žilina	22	18,03
Banská Bystrica	26	21,31
Prešov	33	27,05
Košice	22	18,03
Celkom s BA	126	neuplatňuje sa
Celkom	122	100

Zdroj: Cenzus 2001

Po vynechaní Bratislavy možno proporčné rozdelenie očakávať na úrovni uvedenej v tabuľke vyššie, pričom väčšina projektov je umiestnených v Prešovskom kraji. Regionálne rozdelenie schválených projektov v rámci opatrenia č. 5 ukazuje jednostrannú odchýlku v prospech Žiliny, vid' nasledujúcu tabuľku. Počet schválených projektov je takmer 3-násobne vyšší ako očakávané rozdelenie. Tento rozdiel je spôsobený sústredením niekoľkých projektov v jednej spoločnosti, ktorá má vlastné kapacity a poznatky na prípravu dobrých a úspešných žiadostí. Počet schválených projektov vo zvyšných regiónoch je nižší, ako sa očakávalo, t. j. v regióne stredného Slovenska (kraj Banská Bystrica) a v regióne východného Slovenska (kraj Prešov a Košice), kde sa v súčasnosti nachádza väčšina lesohospodárskych spoločností. Napriek tomu je absolútny počet projektov je nízky, čo sťažuje dosiahnutie jasného obrazu rozdelenia, až na vysoký podiel projektov v Žiline. Regionálne rozdelenie projektov v krajoch západného Slovenska (Trnava, Trenčín a Nitra) je nižšie, ako sa očakávalo, avšak napriek tomu do značnej miery v súlade s očakávaným rozdelením.

Tabuľka 43: Počet schválených a očakávaných projektov:

Kraj	Schválené	Očakávané	Odchýlka (v percentách)
Trnava	0	1	-
Trenčín	1	4	25
Nitra	0	1	-
Západ celkom	1	6	16,66
Žilina	16	6	267
Banská Bystrica	8	8	100
Stred celkom	24	14	171,43
Prešov	7	10	70
Košice	4	6	67
Východ celkom	11	16	68,75
Celkom	36	36	100

Zdroj: Poľnohospodárska platobná agentúra – PPA

V nasledujúcej tabuľke je uvedené rozdelenie financií. V západných oblastiach krajiny vidíme výrazne podpriemerné výsledky. Na západnom Slovensku sa verejné fondy využili oproti očakávaniam celkovo na 20 %, kým na východnom Slovensku sa využitie verejných fondov vyšplhalo až na 121 %. Tento nepomer spôsobili výborné výsledky Žilinského kraja s takmer 300 %. Pozitívne očakávané výsledky nedosiahli najmä Košický a Prešovský kraj.

Tabuľka 44: Opatrenie č. 5 – Očakávané a zistené prídely verejných finančných prostriedkov, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

Kraj	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
Trnava	41	0	-41	neuplatňuje sa
Trenčín	332	83	-249	25
Nitra	41	0	-41	neuplatňuje sa
Západ celkom	414	83	-331	20,05
Žilina	377	1006	629	267
Banská Bystrica	277	277	0	100
Stred celkom	654	1283	629	196,18
Prešov	641	449	-192	70
Košice	300	201	-99	67
Východ celkom	941	650	-291	69,08
Celkom	2009	2016	7	neuplatňuje sa

Tabuľka 45: Opatrenie č. 5 – Prídel finančných prostriedkov pre západ a východ Slovenska, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percento výkonu
Západ	414	83	-331	20,05
Stred	654	1283	629	196,18
Východ	941	650	-291	69,08

Západ: Trnava, Trenčín, Nitra. Stred: Banská Bystrica, Žilina. Východ: Prešov, Košice.

5 Súhrn vybraných opatrení

Po prezentovaní zistení postupne po jednotlivých opatreniach v predchádzajúcich častiach teraz prezentujeme celkový obraz vybraných opatrení.

Tabuľka 46: Všetky vybrané opatrenia – Prídel finančných prostriedkov pre západ, stred a východ Slovenska, v tis. eur, percentách nadpriemerného/podpriemerného výkonu

Opatrenie	Západ			
	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percentá
O1	13964	30303	16339	217,01
O2	16551	16947	396	102,39
O4b	5794	7423	1629	128,12
O5	414	83	-331	20,05
Spolu	36723	54756	18033	149,11
Opatrenie	Stred			
	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percentá
O1	15765	4383	-11382	27,80
O2	7999	9586	1587	119,84
O4b	5131	4223	-908	82,30
O5	654	1283	629	196,18
Spolu	29549	19475	-10074	65,91
Opatrenie	Východ			
	Očakávané	Zistené	Rozdiel	Percentá
O1	9907	4472	-5435	45,14
O2	9551	8754	-797	91,66
O4b	7095	6386	-709	90,01
O5	941	650	-291	69,08
Spolu	27494	20262	-7232	74,40

Západ: Trnava, Trenčín, Nitra. Stred: Banská Bystrica, Žilina. Východ: Prešov, Košice.

Západoslovenské regióny dosahujú vo všeobecnosti nadpriemerné výsledky; je to očividné najmä pri opatrení č. 1, kde dosiahli 149 %, ale do istej miery aj pri opatrení č. 4b. Naopak regióny stredného Slovenska dosiahli pridelenie verejných financií len v objeme 66 % a regióny východného Slovenska v objeme 74 % očakávaných pridelených verejných fondov. Veľkým sklamaním na strednom a východnom Slovensku je najmä opatrenie č. 1.

Výsledky v peňažných veličinách sú uvedené v tabuľke č. 47 v nasledujúcej časti. Kraje na západnom Slovensku získali 54 mil. EUR, kým východné Slovensko získalo 20 mil. EUR a stredné Slovensko len 19 mil. EUR. V porovnaní s očakávaným prideleným objemom financií podľa počtu potenciálnych príjemcov (poľnohospodárske podniky, spoločnosti, obce atď.) získali kraje na východnom Slovensku o 7,2 mil. EUR menej, než sa očakávalo, a kraje na strednom Slovensku dokonca o 10 mil. EUR menej oproti očakávanému objemu.

Tabuľka 47: Očakávané a skutočne pridelené financie, v tis. EUR, obdobie 2000 – 2004, prognóza pre celý program, západné a východné Slovensko

	Západ	Stred	Východ	SR		Západ	Stred	Východ	SR
<i>Skutočne pridelené 2000 – 2004</i>	54 756	19 475	20 262	94 493	<i>Očakávaná 2000 – 2004</i>	36 723	29 549	27 494	93 766
<i>Prognóza na celý program 2006</i>	64 727	23 021	23 952	111 700	<i>Očakávaná na celý program 2006</i>	43 747	35 201	32 753	111 700

Západ: Trnava, Trenčín, Nitra. Stred: Banská Bystrica, Žilina. Východ: Prešov, Košice.

Podľa prepočtu na celé obdobie programu pre vybrané opatrenia sa strata z východoslovenských, cez stredoslovenské, až po západoslovenské regióny vyšplhá na približne 20,5 mil. EUR.

Z predloženej analýzy vo všeobecnosti vyplýva, že 100 mil. EUR investovaných v rámci verejnej podpory môže na strednom a východnom Slovensku klesnúť na 60 mil. EUR a na západnom Slovensku na 40 mil. EUR. V skutočnosti je však situácia iná. Deje sa pravý opak: západoslovenské regióny dosiahli 60 mil. EUR a stredné a východné Slovensko len po 20 mil. EUR, čo zákonite predstavuje v regiónoch stredného a východného Slovenska stratu vo výške 20 mil. EUR.

Tento pohľad zohľadňuje vybrané opatrenia, pričom hlavný dôraz sa, prirodzene, kladie na opatrenie č. 1. Pri ostatných opatreniach, ktoré sa práve zavádzajú, ako napr. opatrenie č. 4a týkajúce sa diverzifikácie, môžeme očakávať vyrovnanjšie čerpanie peňažných prostriedkov, prípadne dokonca väčší objem čerpania na východnom Slovensku. Táto problematika však zatiaľ nebola predmetom analýzy.